

POLONIA WĘGIERSKA

MIESIĘCZNIK

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

Nr 78
2002
CZERWIEC

ŚWIĘTY
WŁADYSŁAW –
PATRON
WĘGIERSKIEJ
POLONII

KRZYŻ KAWALERSKI
DLA
WĘGIERSKIEGO
HISTORYKA

ZAKOŃCZENIE
ROKU SZKOLNEGO

WARSZAWA
MOJA MIŁOŚĆ

MICKIEWICZ I
KÖLCSEY –
WYMIANA
MIĘDZYSZKOLNA

Uczniowie z Krakowa
zwiedzają kraj Bratanków

Odsłonięcie tablicy ku czci
Pawła Domszkyego

Zakończenie roku szkolnego w polonijnych szkołach

Wystawa Forum
Twórców Polonijnych

Polonia Węgierska

Miesięcznik

A MAGYARORSZÁGI LENGYELEK HAVILAPJA

Az Országos Lengyel
Kisebbségi Önkormányzat lapja
Pismo Ogólnokrajowego
Samorządu Mniejszości Polskiej

Felelős kiadó / Odpowiedzialny
wydawca: dr inż. Konrad Sutarski

Lengyel főszerkesztő / Polski redaktor
naczelny: Iga Sikora-Zeisky

Magyar főszerkesztő / Węgierski
redaktor naczelny: Józsa Péter

Grafikai szerkesztő / Redaktor
graficzny: Dukay Barna

Szerkesztőség / Redakcja:
1102 Budapest, Állomás u. 10.
Tel / Fax: 261-3479

E-mail: orlen@axelero.hu

Csiszár Nyomda, Budapest
HU ISSN: 1417-5924

Megjelenik minden hónapban a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány pénzügyi támogatásának köszönhetően.

Ukazuje się w każdym miesiącu dzięki pomocy finansowej Fundacji Publicznej na rzecz Mniejszości Narodowych i Etnicznych na Węgrzech.

WAŻNE ADRESY

Ogólnokrajowy Samorząd
Mniejszości Polskiej na Węgrzech
1102 Budapeszt, Állomás u. 10
Tel./Fax: 261-1798

Stołeczny Samorząd Mniejszości
Polskiej na Węgrzech
1054 Budapeszt, Akadémia u. 1-3.
Tel./Fax: 302-5116

Polskie Stowarzyszenie Kulturalne
im. J. Bema na Węgrzech
1051 Budapeszt, Nádor u. 34. II. p.
Tel. 311-0216, Tel./Fax: 312-8204

Polska Parafia Personalna
na Węgrzech
1103 Budapeszt, Óhegy u.11.
Tel./Fax: 262-5502

Ambasada Polska w Budapeszcie
1068 Budapeszt, Városligeti fasor 16.
Tel./Fax: 351-1725

Instytut Polski na Węgrzech
1065 Budapeszt, Nagymező u. 15.
Tel. 311-5856, Fax: 331-0341

Polskie Stowarzyszenie
pod wezwaniem św. Wojciecha
1103 Budapeszt, Óhegy u.11.
Tel./Fax: 262-6908

ÜNNEPRE készülődve

Lapunk júniusi számának megjelenését követő napokban tartjuk meg Közös ünnepünket. A magyarországi lengyelség legnagyobb megmozdulásán, a Szent László napon idén is több különleges rendezvény várja az érdeklődőket, amelyekről most hírrovatunkban közlünk előzetes információt, és a Polonia Węgierska következő, nyári - július-augusztusi - összevont, dupla számában pedig természetesen bő terjedelemben, képből és írásban is, számolunk majd be az eseményekről.

Június 27: a Lászlók névnapja, amely már több éve a Kárpát-medencében második hazára talált lengyelség védőszentjének neve napja is természetesen, a legendás uralkodó és hadvezér pedig valahol az Örök Vadászmezőkről figyel, óvja, vezérli a Polónia tagjainak ünnepét és mindennapjait. Vigyázza lépteit, mert ebben a mai, sokszor zűrzavaros világunkban bizony gyakorta elkél az „égi” segítség.

Erre az ünnepre készülődve simítsuk ki lelkünket, vegyünk szép ruhát, s adjuk át magunkat az emelkedett pillanatoknak. Annál is inkább, mert a győtrő, kínzó gondok, a megkeserítő élmények amúgy is megtöltik lelkünket a hétköznapi rohanásában. Próbáljuk most félretenni rossz érzéseinket, türelmetlenségünket, értetlenségünket. Ünnepeljünk védőszentünkhöz méltóan. És ha ezt tesszük, könnyű szívvel nézhetünk a következő „nagy” ünnep elé, ami nem más, mint június 29, a Péterek névnapja. Szent Péteré is, akire, mint kösziklára, építette Krisztus az egyházát.

Máskülönben régi magyar hagyomány, hogy Péter-Pálkor, vagyis június 29-én kezdődik meg a földéken az aratás. És Szent László jellemével meg Szent Péter bő búzatermésével ki állhat ellenünkben?

Józsa Péter

PRZYGOTOWUJĄC SIĘ DO ŚWIĘTA

Zaraz po ukazaniu się czerwcowego numeru naszej gazety Zobchodzić będziemy wspólne święto, Dzień św. Władysława. Jest to najważniejszy dzień węgierskiej Polonii i także tym razem towarzyszyć mu będzie wiele różnych imprez, o których informujemy na łamach naszej gazety. W następnym, wakacyjnym (lipcowo-sierpniowym), podwójnym numerze zdamy dokładną relację z obchodów tego święta.

27 czerwca: dzień imienin Władysława, patrona tych Polaków, dla których Niecka Karpacka stała się drugą ojczyzną. Legendarny władca i wódz gdzieś tam z „Krainy Wiecznych Łowów” chroni i otacza opieką powszednie i świąteczne dni członków naszej Polonii. Kieruje naszymi krokami, ponieważ w dzisiejszym, pełnym zamętu świecie często potrzebna jest „niebiańska” pomoc.

Przygotowując się do tego święta oczyścimy nasze dusze, przywdziejemy świąteczne ubrania i godnie przeżyjemy te podniosłe chwile, tym bardziej, że nasze codzienne dni tak pełne są męczących problemów, kłopotów i gorzkich przeżyć. Spróbujmy zapomnieć teraz o niepowodzeniach, niecierpliwości, niezrozumieniu. Świętujmy godnie naszego patrona.

Tak postępując, z lekkim sercem możemy wyglądać następnego „wielkiego” święta, czyli 29 czerwca, dzień imienin Piotrow. Świętego Piotra też, na którym, jak na skale zbudował Chrystus swój kościół.

Według starej węgierskiej tradycji w dzień Piotra i Pawła, czyli 29 czerwca rozpoczynają się żniwa. A z przymiotami Świętego Władysława i obfitymi plonami Świętego Piotra nie musimy się niczego obawiać.

tłumaczyła: Iga Zeisky

ŚWIĘTY WŁADYSŁAW PATRON KRÓLÓW POLSKICH

Święty Władysław, jeden z trzech świętych węgierskich Arpadowiczów, cieszył się spośród nich w dawnej Polsce największym kultem. Wynikało to po części z bliskich związków przyszłego świętego z Polską, a także bliskich kontaktów polsko - węgierskich w średniowieczu. Ale przede wszystkim kult ten miał w Polsce podłoże dynastyczne. Imię Władysław było bowiem imieniem noszonym przez książąt i królów z dynastii Piastów, Jagiellonów i Wazów. Ponieważ było to imię słowiańskie do czasów kanonizacji św. Władysława jego właściciele nie posiadali swojego patrona. Był to brak bardzo dotkliwy, gdyż w średniowiecznej ideologii władzy święty patron odgrywał ważną, trudną do przecenienia rolę. Był opiekunem i wspomoczącym władcy. Zmiana nastąpiła dopiero wraz z kanonizacją węgierskiego króla.

Śledzenie kultu św. Władysława w Polsce to mozolne zbieranie rozproszonych śladów i próba zbudowania z tych fragmentów pewnej całości. Jest to jednak wysiłek godny podjęcia, owocuje bowiem rekonstrukcję jednego z mało znanych epizodów religijnych i kulturalnych stosunków polsko - węgierskich. Warto więc pamiętać zarówno w Polsce jak i na Węgrzech o tym, że jeszcze jednym łączącym nas ogniwem jest święty Władysław.

Przyszły święty urodził się w Polsce i tu spędził dzieciństwo. Jego ojcem był Béla I, późniejszy król Węgier (1060 - 1063), przebywający wówczas na wygnaniu w Polsce, a matką nieznaną z imienia córka króla polskiego Mieszka II. Świadomość polskiego pochodzenia od początku stwarzała pewną bliskość pomiędzy świętym a Polakami. Najstarszy polski kronikarz Anonim

zwany Gallem tak napisał o nim: „Ten Władysław od dzieciństwa chowany był w Polsce i pod względem obyczajów i życia niejako stał się Polakiem. Mówią, że takiego króla nigdy już Węgry nie miały...”. Inny średniowieczny kronikarz Wincenty Kadłubek nazywa go „wychowankiem Polski”.

Podobnie jak dwaj jego święci poprzednicy, Stefan i Emeryk, nie był męczennikiem, a swoje wyniesienie na ołtarze zawdzięczał pobożnemu życiu, wzorowym rządowi oraz szerzeniu chrześcijaństwa. Zmarł w 1095 roku a kanonizowany został niemal sto lat później w 1192 roku.

Bliskie kontakty polsko - węgierskie w średniowieczu sprzyjały wzajemnemu przepływowi kultu świętych. Dotyczy to zarówno czasów Arpadów a zwłaszcza Andegawenów. Sprzyjającym czynnikiem były wzajemne małżeństwa pomiędzy dynastiami. W XIII wieku dwie

pobożne córki Beli IV poślubiły polskich książąt: Kinga - księcia krakowskiego Bolesława Wstydliwego (1239), a jej siostra Jolanta - księcia wielkopolskiego Bolesława Pobożnego (1256). Być może tą drogą dotarły do Polski bliższe wiadomości o kanonizowanym kilkadziesiąt lat wcześniej świętym?

Wzajemne kontakty zacieśniły się jeszcze bardziej w czasach Andegawenów. Córka króla polskiego Władysława Łokietka, Elżbieta poślubiła w 1320 roku króla węgierskiego Karola Roberta, umacniając w ten sposób związek dynastii Piastów i Andegawenów. To dzięki tym związkom dynastycznym po śmierci Kazimierza Wielkiego (1370) władzę w Polsce objął syn Karola Roberta i Elżbiety Łokietkówny, Ludwik zwany na Węgrzech Wielkim, a po jego śmierci córka Jadwiga, poślubiona księciu litewskiemu Jagiellie.

Królewska kariera imienia Władysław związana jest z osobą Władysława Łokietka, księcia z kujawskiej linii Piastów, zjednoczyciela i odnowiciela królestwa polskiego, koronowanego w 1320 roku. Z czasu panowania tego króla oraz jego syna i następcy pochodzą pierwsze wyraźne ślady kultu. Król Władysław Łokietek ufundował w Szydłowie kościół pod wezwaniem swego patrona, a jego syn wznosił tam murowaną świątynię. Kazimierz wznosił też drugi kościół pod wezwaniem św. Władysława w miejscowości Kargów. Natomiast po śmierci ojca ufundował w katedrze wawelskiej, obok nagrobka królewskiego, ołtarz pod wezwaniem św. Władysława. Z pewną ostrożnością możemy przypuszczać, że w obrazie ołtarzowym powinien znajdować się wizerunek świętego. Był to ważny

Drzeworyt przedstawiający św. Władysława zamieszczony w dziele Pawła z Krosna, 1509 r.

etap w dziejach kultu świętego, gdyż jego ołtarz znalazł się w katedrze koronacyjnej i grzebalnej królów polskich, a więc praktycznie w najważniejszym polskim kościele.

Jednym z podstawowych objawów kultu świętych była ich obecność w kalendarzach liturgicznych. W związku z tym odnotować należy, iż w średniowiecznych kalendarzach wszystkich ważniejszych polskich diecezji występuje święto św. Władysława zapisane pod datą 27 czerwca. Należy też przypomnieć okoliczności, które mogły sprzyjać w czasach Kazimierza Wielkiego recepcji kultu św. Władysława. Przypomnijmy, że król-wicz przebywał na dworze swej ciotki Elżbiety i jej męża Karola Roberta, gdzie mógł osobiście zetknąć się z jego kultem.

Lata które nastąpiły po śmierci Kazimierza Wielkiego to potencjalnie czas szczególnie sprzyjający szerzeniu kultu świętego. W 1370 roku władzę w Polsce obejmuje siostrzeniec Kazimierza król węgierski Ludwik, a po jego śmierci młodociana córka Jadwiga. Niestety nie znamy na razie żadnych śladów działań na tym polu. Ludwik mało interesował się polskim królestwem, rządziła tu w jego imieniu matka, królowa Elżbieta Łokietkówna. Jadwiga przybyła do Polski po dwuletnim bezkrólewiu i pierwsze lata jej rządów były ukierunkowane przede wszystkim na rozwiązywanie problemów wewnętrznych oraz odzyskanie przez Polskę właściwej pozycji międzynarodowej. A jednak nie można powiedzieć, że był to czas całkowicie stracony, skoro w czasie panowania Jagielly stwierdzamy kolejne objawy świadczące o ożywieniu kultu. Bez wątpliwości jego źródła tkwiły w czasach andegawskiego panowania w Polsce. Małżeństwo Jadwigi z Jagiellą, unia polsko - litewska i chrzest Litwy (1386) to wydarzenia, które trudno przecenić, zmieniły one bowiem całkowicie obraz ówczesnej Europy środkowo - wschodniej. Chrzest króla i całego narodu musiał w sposób szczególny angażować kręgi

kościelne. Jednym z działań chrystianizacyjnych było szerzenie kultu świętych i chociaż Polska dysponowała w owym czasie grupą własnych patronów (śś. Stanisław, Wojciech, Wacław i Florian), szczególnie miejsce wśród patronów chrystianizowanej Litwy zajął św. Władysław.

Wszystko zaczęło się znowu od królewskiego imienia. Na chrzcie Jagiello przyjął imię Władysław. Piętnastowieczny historyk, Jan Długosz pisze, że nadano mu imię używane przez władców polskich. Współcześni historycy dodają, że nawiązano w ten sposób do imienia pradziada Jadwigi - Władysława Łokietka. Do niedawna uważano też, że czynnikiem decydującym o wyborze imienia był fakt, iż ojcem chrzestnym Jagielly był książę opolski Władysław. Jednak ostatnio udowodniono, że Władysław Opolski w czasie chrztu był w ogóle nieobecny w Krakowie, nie mógł więc być ojcem chrzestnym.

Nie to więc zadecydowało o wyborze królewskiego imienia. Na pewno ważne było to o czym pisał Długosz, że imię Władysław było piastowskim imieniem dynastycznym, jednak nie mniej ważny był fakt, że równocześnie wybrano imię węgierskiego patrona. Był to wybór w pełni świadomy, chodziło bowiem o to aby król neofita miał swojego świętego patrona. Sięgnięto przy tym do patronów królestwa węgierskiego, skąd pochodziła królewska małżonka.

Wiemy z przekazów źródłowych, że Jagiello po chrzcie stał się gorliwym katolikiem. Jednym z objawów jego głębokiej wiary był kult osobistego patrona. Wkrótce po przyjęciu chrztu dał temu wyraz fundując w Wilnie katedrę pod wezwaniem św. Stanisława i Władysława. Tym samym święty król węgierski, obok biskupa krakowskiego świętego Stanisława, stał się jednym z patronów chrystianizacji Litwy. W ten sposób podkreślono pośredni wkład Węgier w wydarzenie tak ważne dla tej części Europy. Trwałym śladem wezwania świętego Władysława w Wilnie stała się m.in. pieczęć tamtejszej kapituły przedstawiająca postacie obydwu patronów, św. Stanisława oraz św. Władysława. Przy katedrze wileńskiej powstała też kaplica pod wezwaniem węgierskiego króla.

W 1412 roku król Władysław odbył pielgrzymkę do grobu swego patrona. Przebywając na Węgrzech w gościnie u króla węgierskiego Zygmunta, wybrał się wraz z nim na święta wielkanocne do Waradynu. W wielki czwartek król ruszył pieszo - jak pisze Długosz - do groby swego patrona. Aby podkreślić jego szczególną pobożność kronikarz dodał jednocześnie, że Zygmunt jechał konno. Objawem kultu dla świętego patrona było też nadanie tego imienia swemu najstarszemu synowi. Podobnie postąpił jego młodszy syn Kazimierz Jagiellończyk. W ten sposób aż w trzech pokoleniach Jagiellonów najstarsi przedstawiciele dynastii nosili imię Władysław. Godny odnotowania jest fakt, że dwaj z nich zostali również królami węgierskimi (Władysław Warneńczyk i Władysław Jagiellończyk). Czyżby święty patron sprzyjał im w osiągnięciu królestwa, którym sam niegdyś władał?

Z chrztem Litwy oraz fundacją Uniwersytetu Jagiellońskiego wiąże się obraz, na którym św. Władysław zajmuje poczesne miejsce. Jest to tzw. Typus Foundationis Academiae Cracoviensis (obraz fundacji Akademii Krakowskiej). Znany obecnie jedynie z drzeworytniczej kopii z XVII wieku, znajdował się pier-

wotnie w wawelskiej kaplicy *Władysława Jagiełły*, prawdopodobnie w predelli ołtarza. Tak więc już po raz drugi przy królewskim nagrobku umieszczono ołtarz z wizerunkiem królewskiego patrona.

Obraz przedstawia trzy najważniejsze wydarzenia z czasów panowania *Jagiełły* i *Jadwigi*: fundację Uniwersytetu Jagiellońskiego, chrzest Litwy oraz zwycięstwo nad Krzyżakami pod Grunwaldem. Centrum kompozycji stanowi scena ukazująca *Jagiełłę* i *Jadwigę* trzymających w akcie fundacji budynek uniwersytetu. Nas interesuje w tym pełnym historycznych treści obrazie przede wszystkim grupa umieszczona w prawej jego części. Ukazuje ona klęczącą królową *Jadwigę*, podtrzymującą podobnie jak *Jagiello* budynek uniwersytetu, i stojącego za jej plecami patrona - św. *Władysława*.

Warto się zastanowić dlaczego właśnie św. *Władysław* znalazł się na tym obrazie? Jedną z przyczyn był na pewno szczególny kult jakim *Andegawenowie* darzyli tego patrona. Świadectwem tego jest m.in. jego systematyczne występowanie na monetach andegawenskich. Siostra *Jadwigi* królowa węgierska *Maria* umieściła św. *Władysława* również na swojej pieczęci. Trudno się więc dziwić, że towarzyszy on również polskiej królowej, skoro był tak popularny wśród członków dynastii. Ale powód obecności św. *Władysława* jest bardziej skomplikowany. Występuje on bowiem na obrazie także jako patron króla oraz patron chrystianizacji Litwy. Na obrazie przedstawiono bowiem również scenę chrztu Litwinów, a jak pamiętamy św. *Władysław* był patronem wileńskiej katedry.

Omawiany obraz powstał w czasach panowania króla *Zygmunta Starego*, prawdopodobnie około 1524 roku, w czasie gdy monarcha wznosił wokół nagrobka *Władysława Jagiełły* grobową kaplicę. Postać króla *Zygmunta* mogła zaważyć na treści obrazu. Przypomnijmy bowiem jego bliskie kontakty z Węgrami zanim jeszcze objął panowanie w Polsce. Przebywał wówczas, w latach 1498-1501, na dworze swego brata *Władysława* w Budzie, gdzie miał

okazję zapoznać się ze sztuką i kulturą węgierską ale również kultami świętych. Być może te węgierskie doświadczenia sprawiły, że na obrazie znalazł się właśnie św. *Władysław*. Warto też w tym miejscu przypomnieć znany obraz *Bernarda Striegla*, malarza cesarza *Maksymiliana I*, przedstawiający św. *Władysława* jako patrona *Władysława Jagiellończyka* i jego rodziny.

Nie był to jedyny objaw zainteresowania postacią św. *Władysława* w Polsce w tym czasie. W 1509 ukazał się w Wiedniu laciński utwór napisany przez profesora uniwersytetu krakowskiego *Pawła* z *Krosna*, poświęcony św. *Władysławowi* oraz św. *Stanisławowi* patronom Węgier i Polski. Godny odnotowania jest fakt, że dzieło *Pawła* z *Krosna* poświęcone jest obydwu patronom, którzy występują na obrazie fundacji uniwersytetu krakowskiego. Nie ma prawdopodobnie bezpośredniego związku pomiędzy obydwoma zabytkami, są one jednak świadectwem obecności św. *Władysława* w polskiej świadomości religijnej i politycznej tego czasu. Jednocześnie jest to dowód, że łączono tych dwóch świętych w parę, która wyrażała wzajemne związki polsko-węgierskie.

Panowanie *Zygmunta Starego* zamyka jagielloński etap kultu św. *Władysława*. Następuje wówczas niemal stuletnie przerwa. Po raz kolejny zainteresowanie postacią węgierskiego króla powraca w czasach *Wazów*, w latach panowania *Zygmunta III* i jego syna *Władysława IV*. Nadanie najstarszemu synowi *Zygmunta III* imienia *Władysław* stało się sprzyjającą okazją do ożywienia kultu świętego. Sprzyjała temu także kontrreformacyjna atmosfera dworu pierwszego *Wazy*, popierającego kultu świętych. W 1630 roku ukazał się żywot św. *Władysława* napisany przez jezuitę ojca *Szymona Ugniewskiego*, dedykowany królewiczowi *Władysławowi*. Nie zapomniano związków świętego z Polską, skoro autor tak zwraca się do patrona: „*Władysławie Święty, z Matki Polaku nasz, broń tej, na której szczęśliwie urodziłeś się ziemi...*”. Obrona ziemi należała do zakresu obowiązków patrona państwa, dlatego w cytowanym

wezwaniu wręcz pobrzmiewa nieoficjalne zaliczenie św. *Władysława* do patronów Polski. Związek władcy i jego patrona przejawiał się jednak również w bardziej prywatnych relacjach. Wiemy np. że królewicz *Władysław* w czasie swej podróży po Europie złożył złoty posążek patrona w kaplicy w Loreto, w podziękę za przywrócenie zdrowia.

Jako patron władcy święty występował na budowach fundowanych przez *Wazów*. Przy kościele *Kamedułów* na podkrakowskich *Bielanach* *Władysław IV* ufundował kaplicę pod wezwaniem swego patrona, a wśród umieszczonych w niej obrazów znalazło się także dzieło *Tomasza Dolabelli* przedstawiające kanonizację świętego. Szczególnie ważne są zwłaszcza dwa inne krakowskie zabytki. Na fasadzie jezuickiego kościoła św. *Piotra* i *Pawła*, ufundowanego przez *Zygmunta III*, wśród sześciu rzeźb przedstawiających świętych, znalazły się dwa posągi patronów królewskich fundatorów: św. *Zygmunta* i św. *Władysława*. Ta sama para patronów dynastii *Wazów* powtórzyła się w zwieńczeniu grobowej kaplicy dynastycznej przy wawelskiej katedrze.

Wybór tych właśnie patronów nie był sprawą przypadkową. Byli to bowiem dawni patronowie dynastii *Jagiellonów*, przejęci przez *Wazów*, jako jeden z symboli kontynuacji władzy. Tak oto węgierski król stał się jednym ze zworników spinających dwie panujące w Polsce dynastie. Gdy 27 czerwca będziemy obchodzić święto św. *Władysława* warto również pamiętać o jego polskich tradycjach.

Zenon Piech

Dr Zenon Piech pracuje w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się m.in. problematyką ikonografii i symboliki władzy w średniowieczu i wczesnej epoce nowożytnej, interesuje się też politycznymi aspektami kultów świętych

SZENT LÁSZLÓ, A LENGYEL KIRÁLYOK PATRÓNUSA

A három Árpád-házi férfi szent közül a legnagyobb kultusza Szent Lászlónak volt Lengyelországban. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy élete szorosan kötődött Lengyelországhoz, másrészt pedig annak, hogy a középkorban általában is szorosak voltak a magyar-lengyel kapcsolatok. Ennek a kultusznak azonban Lengyelországban dinasztikus alapjai voltak. A László (*Władysław*, de nálunk *Ulászló* is) nevet ugyanis szívesen viselték a *Piast*-, *Jagiello*-, és *Waza*-dinasztiából származó fejedelmek és királyok.

Mivel ez szláv név volt, ezért Szent László szentté avatásáig a viselőinek nem volt patrónusuk. Ez fájdalmas hiánynak minősült, mivel a középkori hatalom-ideológiában a védőszent fontos, nehezen túlértékelhető szerepet játszott, ő volt ugyanis az uralkodó gyámja és segítője. Változás csak a magyar király szentté avatásával következett be.

Szent László lengyelországi kultuszának nyomon követése nem más, mint a szétszórta nyomok aprólékos összegyűjtése és kísérlet ezekből a részletekből egy bizonyos összkép kialakítására. A munkába azonban érdemes beleválni, mivel eredményeként rekonstruálhatjuk a magyar-lengyel kulturális és egyházi kapcsolatok egyik alig ismert epizódját. Érdemes tehát mind Magyarországon, mind pedig Lengyelországban emlékezni arra, hogy Szent László alakja még egy összekötő kapocs közöttünk.

A későbbi szent király Lengyelországban született és itt töltötte gyermekkorát is. Apja a későbbi I. Béla magyar király (1060-63), aki akkor száműzöttként tartózkodott Lengyelországban, anyja pedig II. Mieszko lengyel király ismeretlen nevű lánya. Lengyel származásának a tudata kezdettől fogva bizonyos közelséget teremtett László és a lengyelek között.

A legrégebbi lengyel krónikairól, Gall Anonymus így írt róla: „László gyermekkorától kezdve Lengyelországban nevelkedett, és szokásait, életvitét tekintve lengyellé vált. Azt beszélik, hogy ilyen királyja soha többé nem volt Magyarországnak”. Egy másik közép-

Szent László, mint Hedvig királynő patrónusa a Krakói Akadémia (Jagelló Egyetem) alapítási képén

kori krónikás, Wincenty Kadłubek „Lengyelország neveltjének” nevezi. Hasonlóan két szent elődjéhez, Istvánhoz és Imréhez, ő sem volt vértanú, szentté avatását pedig jámbor, vallásos életének, példamutató uralkodásának és a kereszténység terjesztésének köszönhetette. 1095-ben halt meg, szentté avatása pedig majd 100 év múlva, 1192-ben történt.

A középkori szoros magyar-lengyel kapcsolatok kedveztek a szentek kultusza mindkét irányban való terjedésének. Ez érvényes az Árpádok, még inkább pedig az Anjouk uralkodásának idejére. Elősegítették ezt az uralkodóházak közötti kölcsönös házasságok is. A XIII. században IV. Béla két istenfelő életet élő lánya lengyel herceghez ment feleségül: Kinga Szemermes Boleszló krakkói herceggel kötött házasságot 1239-ben, nővére, Jolán pedig Jámbor Boleszló nagy-lengyelországi herceggel 1256-ban. Elképzelhető, hogy ezen az úton is érkeztek Lengyelországba közelebbi hírek a néhány évtizeddel korábban kanonizált szentről?

A kölcsönös kapcsolatok még szorosabbá váltak az Anjouk idejében. Władysław Lokietek lengyel király Elzbieta nevű lánya 1320-ban házasságot kötött Károly Róbert magyar

királlyal, ezzel megerősítette a *Piast*- és *Anjou*-dinasztiát összekötő szálakat. Ezeknek a dinasztikus összefonódásoknak köszönhetően vette át Nagy Kázmér (*Kazimierz Wielki*) halála után (1370) Lengyelországban az uralmat Károly Róbert és Elzbieta *Lokietkówna* fia, a Magyarországon „nagy” jelzővel illetett Lajos király, majd az ő halála után Hedvig nevű lánya, akit Jagiello (*Jagelló*) litván nagyfejedelemtől vette nőül.

A László név királyi karrierje Władysław Lokietek - a *Piast*-ház kujaviai ágából származó herceg, a lengyel királyság egyesítője és megújítója, 1320-ban koronázták meg - személyéhez kapcsolódik. Az ő, és őt követően a fia uralkodásának az idejéből származnak a kultusz első világos nyomai. Władysław Lokietek király Szydłowban patrónusának szentelt templomot alapított, fia pedig kőből épült szentélyt emeltetett ugyanott. Kázmér egy Kargów nevű helységben egy Szent Lászlónak szentelt másik templomot is épített, majd apja halála után a waweli katedrálisban, a királyi síremlék mellett egy Szent László oltárt állított. Bizonyos óvatossággal feltételezhetjük, hogy az oltárképen szerepelnie kell a szent képmásának is. Ez fontos mérföldkő

volt *Szent László* kultuszának a történetében, mivel oltárát a lengyel királyok koronázási és temetkezési katedrálisában, tehát gyakorlatilag a legfontosabb lengyel templomban állították fel.

A szentek kultuszának egyik alapvető megnyilvánulása a liturgikus kalendáriumokban való jelenlétük volt. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy az összes fontosabb lengyel egyházmegye középkori kalendáriumaiiban megtalálható *Szent László* ünnepe, június 27-ére bejegyezve. Említést kell tenni azokról a körülményekről is, amelyek *Nagy Kázmér* idejében kedvezhettek a *Szent László* kultusz fogadásának.

Emlékeztetni szeretnénk arra, hogy a királyi sokat tartózkodott nagynénjének, *Elzbieta*nak és férjének, *Károly Róbert*nek az udvarában, ahol személyesen is találkozhatott ezzel a kultusszal.

A *Nagy Kázmér* halálát követő időszak potenciálisan nagyon kedvező lehetett *Szent László* kultuszának az elterjedéséhez. 1370-ban *Kázmér* unokaöccse, *Lajos* magyar király veszi át az uralmat Lengyelországban, majd halála után lánya, a fiatal *Hedvig*.

Sajnos, egyelőre nincs tudomásunk semmiféle tevékenységről ezen a területen. *Lajost* alig érdekelte a lengyel királyság, nevében anyja, *Elzbieta Łokietkówna* királynő uralkodott. *Hedvig* két éves interregnum után érkezett Lengyelországba, és uralkodásának első éveiben a feladatai elsősorban a belső problémák megoldására és Lengyelország megfelelő nemzetközi helyzetének a kiépítésére irányultak. Azt azonban nem állíthatjuk, hogy ez az időszak teljesen kárba veszett volna, mivel *Jagiełło* (Magyarországon: *Jagelló*) uralkodásának az időszakából ismertek olyan jelek, amelyek a kultusz megélnékléséről tanúskodnak. Ennek forrásai kétségtelenül az *Anjouk* lengyelországi uralkodásában keresendők.

Hedvig (Jadwiga) és *Jagiełło* házassága, a lengyel-litván unió és a kereszténység felvétele Litvániában (1386) olyan események, amelyek jelentőségét nehéz túlbecsülni, mivel teljesen megváltoztatták az akkori Közép-Európa képét. A király és az egész nép megkeresztelkedése különösen az egyházi körökben kellett, hogy nagy aktivitást váltson ki. A

Szent László a magyarországi lengyelség védőszentje

kereszténység terjesztésével kapcsolatos tevékenységek egyike a szentek kultuszának terjesztése volt, s bár abban az időben Lengyelországnak is megvoltak a saját védőszentjei (*Szent Szaniszló*, *Wojciech /Adalbert/*, *Wacław /Vencel/* és *Flórián*), a katolikussá vált Litvánia patrónusainak a sorában különleges helyet foglalt el *Szent László*.

Ismét minden a királyi névvel kezdődött. A kereszttségben *Jagiełło* a *Władysław (László, Ulászló)* nevet kapta. *Jan Długosz* XV. századi történetíró azt írja, hogy a lengyel királyt a saját védőszentjei (*Szent Szaniszló*, *Wojciech /Adalbert/*, *Wacław /Vencel/* és *Flórián*), a katolikussá vált Litvánia patrónusainak a sorában különleges helyet foglalt el *Szent László*.

Minden bizonnyal fontos volt, amiről *Długosz* is írt, hogy a

Władysław név a *Piast*-uralkodóknál dinasztikus névnek számított, de nem kevésbé fontos volt az is, hogy ugyanakkor a magyar védőszent nevét választották. A választás teljesen átgondoltan történt, arról volt szó ugyanis, hogy a neofita királynak legyen egy védőszentje. Itt pedig a magyar királyság - ahonnan a királyi feleség származott - patrónusaihoz nyúltak vissza.

A forrásanyagokból tudjuk, hogy megkeresztelkedése után *Jagiełło* buzgó kereszténnyé vált. Mély hitéről többek között személyes patrónusának kultusza is tanúskodott. Rövidesen, a kereszttség elnyerése után úgy adta ennek tanúbizonyságát, hogy *Vilniusban (Wilnóban)* *Szent Szaniszló*nak és *Szent László*nak szentelt katedrális alapított. Ezzel pedig a magyar szent király - *Szent Szaniszló* krakkói püspök mellett - a kereszténységet felvett Litvánia egyik védőszentjévé vált. Ezzel hangsúlyozták ki Magyarország közvetett részvételét azokban az eseményekben, amelyek olyan fontosnak bizonyultak Európának ebben a részében. *Szent László* wilnai patrónussá választásának tartós nyomát őrzi többek között a helyi káptalan pecsétje, mely feltünteteti mindkét védőszent alakját. A wilnai katedrális mellett *Szent László* kápolna is létesült.

1412-ben *Władysław* király elzárándokolt patrónusának a sírjához. *Zsigmond* magyar királynál vendégeskedvén Magyarországon, vendéglátójával együtt a húsvéti ünnepekre Nagyváradra utazott. Nagycsütörtökön a király gyalogosan - mint *Długosz* írja - felkereste védőszentjének sírját. A krónikás hozzászól - a király rendkívüli vallásosságát aláhúzó - hogy *Zsigmond* viszont lovon ment. Védőszentje iránti kultusz jele az is, hogy legidősebb fiának is ezt a nevet adta. Hasonlóan tett ifjabb fia, *Kazimierz Jagiellonczyk* is. Így a *Jagiełło*-ház három nemzedékében a dinasztia rangidős képviselői a *Władysław* nevet viselték.

Említést érdemel az a tény is, hogy közülük ketten magyar királyok is lettek (*I. Ulászló* és *II. Ulászló* néven). Talán szent patrónusuk segítette őket annak a királyságnak a megszerzésében, amelyben egykor ő maga is uralkodott?

Litvánia kereszténnyé válásával és a *Jagelló* Egyetem alapításával kapcsa

latos az a kép, amelyen Szent László megítélt helyet foglal el. Ez az ún. Typus Foundationis Academiae Cracoviensis (a *Krakói Akadémia alapítási képe*), mely jelenleg csak egy XVII. századi fametszetes másolatról ismert, s amely eredetileg *Władysław Jagiełło* waweli kápolnájában állott, valószínűleg az oltárpolcon (*predelán*). Ez már tehát a második eset, hogy a királyi síremlék mellett elhelyezték a királyi patrónus képmását.

A kép *Jagiełło* és *Hedvig* uralkodásának három legfontosabb eseményét mutatja be: a *Jagello* Egyetem alapítását, a kereszténység felvételét Litvániában és a Német Lovagrend feletti grunwaldi győzelmet. A kompozíció központi része az uralkodópárt ábrázolja, akik az alapítói aktus szerint kezükben tartják az egyetem épületét. Minket ebben a történelmi tartalommal teli képben elsősorban a jobboldali csoport érdekel. Ez a rész a térdelő *Hedviget* mutatja – aki hasonlóan, mint *Jagiełło*, tartja az egyetem épületét –, és a háta mögött álló patrónust, *Szent Lászlót*.

Érdeemes elgondolkoznunk azon, miért éppen *Szent László* került fel erre a képre? Ennek egyik oka minden bizonnyal az a különleges kultusz, amelynek ez a védőszent öröndött az *Anjouk* körében. Ennek egyik tanújele többek között az, hogy rendszeresen feltűnt az *Anjouk* által vert pénzekben. *Hedvig* nővére, *Mária* magyar királynő még a saját pecsétjén is elhelyezte *Szent Lászlót*. Nem szabad tehát csodálkozni azon, hogy a lengyel királynő „*kíséretében*” is ott van, ha már ennnyire népszerű volt a dinasztia tagjai között. *Szent László* jelenlétének azonban bonyolultabb okai vannak. Ő ugyanis a képen a király és a keresztény Litvánia patrónusaként is szerepel. A kép ábrázolja ugyanis a litvánok megkeresztelésének a jelenetét is, és mint említettük, *Szent László* a wilnai katedrális védőszentje is volt.

Ez a kép *Óreg Zsigmond* (*Zygmunt Stary*) király uralkodása alatt keletkezett, valószínűleg 1524-ben, amikor is a király felépíttette *Władysław Jagiełło* síremléke köré a sírkápolnát. *Zsigmond* király személye hatással lehetett a kép tartalmára is. Itt arra szeretnék emlékeztetni, hogy milyen szoros kapcsolatban állt ő Magyarországgal, még trónra lépett volna Lengyelországban. Akkoriban ugyanis, 1498-1501 közötti években

bátyjának, *Jagello Ulászlónak* a budai udvarában tartózkodott, ahol alkalmat volt megismerkednie a magyar művészettel és kultúrával, de a szentek kultuszával is. Elképzelhető, hogy ezeknek a magyarországi tapasztalatoknak az okán szerepel éppen *Szent László* ezen a képen. Érdekes itt emlékeztetnünk *Bernard Striegelnek*, I. Miksa császár festőjének az ismert képére, amely *Szent Lászlót* ábrázolja, mint *Jagello Ulászlónak* és családjának a patrónusát.

Ebben az időben nem ez az egyetlen nyoma a *Szent László* iránti érdeklődésnek Lengyelországban. 1509-ben jelent meg Bécsben latin nyelven a krakkói egyetem egyik professzorának (*Paweł z Krosna*) *Szent Lászlóról* és *Szent Szaniszlóról*, Magyar- és Lengyelország patrónusairól írott könyve. Figyelmet érdemel az a tény, hogy a művet annak a két patrónusnak szentelték, akik a krakkói egyetem alapítását bemutató képen szerepelnek. Valószínűleg nincs közvetlen kapcsolat a két műtárgy között, de azok mindenképpen arról tanúskodnak, hogy abban az időben *Szent László* jelen volt a lengyel egyházi és politikai tudatban. Egyúttal bizonyították arra is, hogy ezt a két szentet egy olyan párra kapcsolták össze, amely megtestesítette a kölcsönös lengyel-magyar kapcsolatokat.

Óreg Zsigmond uralkodásával lezárul *Szent László* kultuszának *Jagello*-kori időszaka. Ezután egy majd százéves szünet következik. A magyar király alakja iránti érdeklődés a *Waza*-uralkodók alatt éled újjá, III. *Zsigmond*, és fia, IV. *Władysław* uralkodása idején. Az, hogy III. *Zsigmond* legidősebb fia a *Władysław* nevet kapta, kedvező al-kalmat teremtett a kultusz megélénküléséhez. Ezt elősegítette az első *Waza*-király udvarában uralkodó ellenreformációs atmosféra is, amely támogatta a szentek kultuszát. 1630-ban jelent meg *Szent László* élet-rajza, amelyet *Szymon Ugniewski* jezsuita páter írt, s amelyet *Władysław* királyfinak dedikált. Nem merült feledésbe az sem, milyen szálak fűzték a védőszentet Lengyelországhoz, hiszen a szerző így szólította meg őt: „*Szent László, anyai részről honfitársunk, oltalmazd azt a földet, ahol szerencsésen megszülettél...*”. A föld védelme az állam patrónusának a feladatkörébe tartozott, tehát az idézett felhívás nem hivatalosan *Szent Lászlót*,

Lengyelország védőszentjei közé sorolja be. Az uralkodó és patrónusa közötti viszony azonban személyesebb vonatkozásokban is megnyilvánult. Tudjuk például, hogy *Władysław* királyfi európai utazása során elhelyezte patrónusának aranyból készült szobrocskáját a loretoi kápolnában, hálából, hogy visszaadta az egészségét.

Az uralkodó védőszentjeként *Szent László* a *Waza*-uralkodók által alapított több épületen is helyet kapott. A Krakó melletti Bielany kamelduli templomában IV. *Władysław* kápolnát alapított patrónusa tiszteletére, az ott elhelyezett képek között pedig szerepelt *Tomasz Dolabella* *Szent László* kanonizálását ábrázoló műve is. Különösen fontosnak tekinthető két további krakkói műemlék. A III. *Zsigmond* által alapított *Szent Péter* és *Pál* jezsuita templom homlokzatán a szenteket ábrázoló 6 szobor között találjuk a királyi alapítók két patrónusának, *Szent Zsigmondnak* és *Szent Lászlónak* a szobrát is. A *Waza*-dinasztának ugyanez a két patrónusa ismétlődik meg az uralkodóház Wawel-beli katedrális melletti sírkápolnájának a díszítésében is.

Az, hogy miért ezt a két patrónust választották ki, nem a véletlen műve. Ők ugyanis a *Jagiełło*-ház régi védőszentjei, akiket a *Waza*-család – mint a hatalom folytonosságának egyik szimbólumát – szintén elfogadott. Így tehát a magyar király vált a két lengyel uralkodóházat összekötő egyik kapocsá.

Amikor tehát június 27-én *Szent László* napját fogjuk ünnepelni, akkor érdemes felidézni a vele kapcsolatos lengyel hagyományokat is.

Dr. Zenon Piech

Dr. Zenon Piech a *Jagello* Egyetem Történelemtudományi Intézetében dolgozik. Többek között a középkori és kora újkor ikonográfia és hatalmi szimbólumok témakörével foglalkozik, érdeklődési köre azonban kiterjed a szentek kultuszának politikai aspektusaira is.

Sz. L. fordítása

LENGYEL LOVAGKERESZT MAGYAR TÖRTÉNÉSZNÉK

Kiemelkedő kitüntetést adományozott a Lengyel Köztársaság elnöke, Óexcellenciája Aleksander Kwaśniewski Tischler János történésznek, amelyet Rafał Wiśniewski, a Lengyel Köztársaság budapesti nagykövete tűzött az '56-os Intézet munkatársának mellére 2002. június 4-én, a budai vár tudományos akadémiái dísztermében. A Lengyel Köztársaság Érdemrendje Lovagi Keresztjét Göncz Árpád volt magyar államelnök, továbbá Rainer M. János, az 1956-os Intézet jelenlegi és Litván György, előző igazgató jelenlétében adta át a nagykövet úr. A vendégek között foglalt helyet Konrad SutarSKI úr, az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke is, sok más prominens meghívottal együtt.

A díjátadó ünnepséget Rainer M. János nyitotta meg, méltatva kolégájának, az 1956-os Intézet tudományos munkatársának eredményeit. Őt követte Óexcellenciája Göncz Árpád ex államfő, aki a kitüntetett kutatási területére utalva kifejtette: az 1956-os lengyelországi események nélkül nem érthető és értékelhető igazán az '56-os magyar forradalom és szabadságharc. Köszönetet mondott a Lengyel Köztársaságnak azért, hogy a kiváló eredményt produkáló történészt, Tischler Jánost előbb tüntették ki, mint a magyar állam. Harmadikként a díjat átadó Nagykövet úr elmondta, a kitüntetett sokat tett azért, hogy a lengyelek többet tudjanak meg önmagukról. Nem véletlen tehát, de szinte egyedülálló, hogy a kitüntetést a lengyel történész társadalom kezdeményezte, természetesen az itteni nagykövetség támogatásával. Ez után, nagy taps kíséretében Tischler János hal mellére tűzte a magas kitüntetést. Az ünnepi aktus után Litván György úr, az '56-os Intézet nyugalmazott igazgatója, és mint kiderült, Tischler János mentora és „felfedezője” emelkedett szólásra. Elmondta, milyen nagy büszkesége ez a kitüntetés az Intézetnek, neki magának és a kitüntetettnek egyaránt. Visszaemlékezve a kezdetekre kiderült, az Intézet alakulása idején az egyik hallgatója, (Tischler János felesége) megkérdezte tőle, a tanárától, nem volna-e szükség ebben az új

intézetben egy lengyel szakos specialistára? Volt, kölcsönös szimpátia alapján Tischler János még egyetemistaként kezdte meg munkáját az intézetben. Sokkal később, amikor lejárt varsói megbízatása az ottani Magyar Kulturális Intézet igazgatóhelyetteseként, Magyarországra visszatérve több kecssegető ajánlat között válogathatott (volna!), de ő eredeti munkahelyére tért vissza, mivel egyéb erői mellett a hűség is jellemző rá. Ez után forró kézzel gratulált a kitüntetettnek, aki a pulpitushoz lépve köszönetet mondott a jelenlévőknek a kitüntetésért, a segítségért, mert – mint hangsúlyozta – amit most elismertek, az igazi csapatmunkának köszönhető. Egyébként lehetetlen volna, de így is csodálatos ez a magas és megtisztelő kitüntetés, amit harmincöt éveseknek nemigen osztogatnak.

Mint mondta, nagy zavarban van emiatt, mert magáról igazán nehezen tud beszélni, hiszen azt szokta meg, hogy mindig másokról beszél előadásai során. Végezetül a megjelentek meghallgatták Tischler János kiselőadását: *Gondolatok a lengyel-magyar barátságról* – címmel. A nagy tetszést kiváltó előadást követően, a vendégek egy pohár pezsgővel köszöntötték a kitüntetettet.

De kicsoda is Tischler János? Miért pont őt tüntették ki? Számos jelentős, nála lényegesen idősebb, tehát nagyobb múlttal rendelkező történész van még ebben a kis országban. Ezekről faggattuk őt, nem öncélúan, hanem azért, hogy bemutathassuk önöknek:

Ez a fővárosi születésű fiú egy évvel korábban látta meg a napvilágot, minthogy a Varsói Szerződés haderői „segítség” nyújtottak a prágai tavasz megsemmisítésében. Ez a fegyverbarátság taposta bazalt kockakövekbe '56-ban a magyar szabadságharcosokat, igaz, az a gyalázat „csak” a szovjet páncélos hadosztályok és a földkerekség akkori leghatalmasabb szárazföldi hadserege különleges alakulatainak bevetésére korlátozódott. Szóval egyéves volt, így mit sem tudott a csehszlovák tragédiáról. Nem tudott a Magyar és a Lengyel nép tragédiáiról sem. A Szent László

Gimnáziumban azonban nem csak oroszul, hanem lengyelül is tanult. Szerette és egyre inkább ismerte a lengyel nyelvet, a lengyeleket. Természetes hát, hogy az ELTE lengyel-történelem szakára jelentkezett, ahová föl is vették. Részképés során öt ízben, fél-féléves időszakokra Varsóban tanulhatott. Lassan perfekt lengyel nyelvtudásra tett szert. Mint mondja, nagy büszkesége, hogy sokan nem veszik rögtön észre az akcentusáról, hogy ő csak tizen-négy éves korában kezdett a lengyel nyelvvvel ismerkedni. A budapesti egyetem fél éves tudományos ösztöndíjjal jutalmazta, továbbá egy évre megbízták az ELTE BTK Lengyel Filológiai Tanszék demonstrátori feladatainak ellátásával. Tulajdonképpen egy klasszikus egyetemi tudományos pálya kezdetén állt, amikor is, 1991-ben elkezdett 1956 összehasonlító történetével foglalkozni. Még ez év őszén a Soros Alapítvány ösztöndíját elnyerve az 1956-os magyar forradalom lengyel levéltári és egyéb forrásainak feltárására vállalkozók. Tíz varsói könyvtárban és levéltárban kutat, igen értékes és tekintélyes mennyiségű anyagot gyűjt, valamint közel százhusz interjút készít az '56-os idők lengyel politikai és közéleti szereplőivel, továbbá a magyar forradalom közvetlen és közvetett lengyel résztvevőjével.

De ezzel nem elégszik meg: A Magyar Országos Levéltárból az MDP-MSZMP Iratok Osztályán és a Külügyminisztériumi Iratok Osztályán előássa a magyar-lengyel vonatkozású, fellelhető dokumentumokat is. A Soros Alapítvány ösztöndíja nem csak a megélhetést biztosítja, de nagyon sok száz dolláros költséget a kikutatott dokumentumok fénymásolására, stb., tehát a jelentősége igen nagy. E nélkül elkezdeni sem lehetne, legalább is az eredmény reményével nem. 1992-ben és '94-ben újra egy-egy év Varsóban, a Ránki György Emlékére Szakalapítvány ösztöndíjával, a Varsóban összegyűjtött dokumentumok feldolgozásának támogatásaként. Ez a dokumentum gyűjtemény jelenik meg Lengyelországban, a Lengyel Tudományos Akadémia Politikai

Tanulmányok Intézete megbízásából 1995 őszén, amely az 1956-os magyar forradalom legfontosabb lengyel dokumentumait tartalmazza. Innen fölgyorsulnak a szakmai szempontból érdekes események: 1996-ig kutatásait főként a magyar forradalom lengyel, illetve az 1956-os év lengyel eseményeinek magyar forrásaira összpontosítja, azt követően kiterjeszti térben és időben. Térben Közép-Európára, időben pedig 1945-től 1989-ig, mindvégig az összehasonlítás koncepcióját képviselve. Ez a „kiterjesztés” arra is vonatkozik, hogy az egyszerű (!) politikatörténet mellett mindinkább előtérbe helyezi a társadalom és a gazdaságtörténeti vonatkozásait az egyes eseményeknek.

Történik azonban egy és más Tischler Jánossal ezen idő alatt: Az ELTE-n a Bölcsészettudományi Kar Gazdaság és Társadalomtörténeti Tanszék ösztöndíjasa, 1998. júniusáig, 2000. nyarán summa cum laude minősítéssel védi meg PhD doktori disszertációját – és nem fognak meglepődni, hogy a címe: „Lengyelország és Magyarország a két nemzet sorsfordító történelmi eseményei idején, 1956-ban és 1980-81-ben”. Témavezetői nevét büszkeséggel említi: Bácskai Vera és Litván György. Ez a doktori dolgozat jelenik meg lengyelül 2001. májusában, ami, a nagykövet urat idézve, aki egyébként magyar szakos varsói egyetemista volt, hozzá segítette a lengyeleket ahhoz, hogy többet tudjanak meg saját magukról. Ehhez a kiadáshoz nem kisebb nevű ember, mint Andrzej Paczkowski professzor írt előszót.

Termékeny történész-szerzővel van tehát dolgunk, aki olyan ötlettel állt elő annak idején, hogy hirdetés tesz közzé Lengyelország szerte, amiben kéri, jelentkezzenek azok az emberek, akiknek köztük volt a magyar '56-hoz. Kétszázötven lengyel ember jelentkezik! Valamennyivel személyesen beszélgeti el az emlékeit (szaknyelven *oral history*), amelyből a tények – és nem legendák – kerülnek napvilágra annyi év után. De hogy ez mennyire igaz, az 1956-os Intézet folyosóján bekeretezve látható egy Rákosi-címerétől gondosan megszabadított magyar zászló, amelyet a budapesti taxisok adományoztak lengyel küzdőtársuknak, aki a testére csavarva vitte annak idején a szabadságtörekvés kétségbe vonhatatlan bizonyítékát lengyel földre. Kap még

számos tárgyi emléket a röplapoktól a plakátokig, fényképekig. Végighallgatja az '56-os rádió lengyel rádióműsorokat, végigbújja a film, a sajtó, az író és az újságíró szövetség archívumait. A központi (tehát párt), a belügyi és a honvédelmi archívumok kikutatott anyagát összehasonlítja egymással. Kiderül, hogy még azokban a sötét időkben is íródott olyan katonai távirat, amely az „Éljen Magyarország!” felkiáltással végződik. A lengyelek veradásra álltak sorba és a villamosokon pénzt gyűjtöttek a harcoló magyaroknak. Igen, ilyenkor mutatkozott meg: „lengyel, magyar két jó barát...”

Ezt a hatalmas, mások által még föl nem tárt és összefüggéseiben nem rendszerezett anyagot a lengyel és a magyar rádió számára is földolgozza. Lengyel munkatársa Jerzy Tuszewski, a magyaré pedig Borenich Péter. A háromszor 50 perces dokumentum műsort 1999-ben az Új Magyar Hangjáték kitüntetéssel honorálják. 1956 lengyel és magyar eseményeiből kiállítást szervez, amelyet akkor, 1994-ben Göncz Árpád Köztársasági elnök nyit meg. Erre is emlékezett a díjátadási ünnepségen elhangzott beszédében. A televízióknak, mindkét országban ugyancsak készíti a dokumentum műsorokat az '56-os lengyel és magyar eseményekről, valamint az 1980-81-es lengyel válság

magyarországi fogadtatásáról. Tudományos munkásságát 1999-ben Nagy Imre Emlékplakettal tüntetik ki, amit ugyancsak az akkori köztársasági elnöktől vesz át.

Varsóban is rendez kiállítást, a Magyar Kulturális Intézetben, évekkel későbbi szolgálati helyén. Az utcán sorok állnak, akik be akarnak jutni a kiállításra. 1994-et írunk akkor. A varsói magyar nagykövet abban az időben Engelmaier Ákos, az egykori Széna téri felkelő. Ő nyitja meg a kiállítást, aminek a híre már elterjedt. Ismerik a nevét Lengyelország szerte, hiszen járja az országot, és előadást tart a diákoknak. Nem hiú ember. Nemcsak egyetemeken, de közép, sőt, ha fölkéri, még általános iskolákban is előad. A lengyel rádióknak készített anyagát a legnagyobb napilapok, folyóiratok ismertetik. A *Gazeta Wyborcza* magazin mellékletében egyben, hat oldalon keresztül közli a műsor szövegét, a hadiállapot 18. évfordulójára időzítve. Nyugodtan kijelent-hető: 2001-ben Lengyelország szerte siker lett a könyv, amelynek lényeges része, hogy a hivatalos lengyel hata-lom és a társadalom miként reagált a magyar forradalomra, valamint ugyanezen eltérő megítélés bemutatása Magyarországon a lengyelek 80-81-es küzdelméről és tragédiájáról, amit személyesen megtapasztalt. Neki is van még hús és szalámi jegye eltéve emlékebe. A pontosság kedvéért: 2400 gramm/fő/hó!

Szóval, ez a 2001-es varsói könyvbe-mutató hozta meg számára az igazi sikert, amikor a magyar nagykövetségben megjelent vagy háromszáz ember. Két lengyel miniszter, négy nagykövet és a szakma. A lengyel történészek. A már említett Paczkowski professzor akként vélekedett a fogadáson, hogy Tischler János helyettük, lengyel történészek helyett kutatta ki és írta meg ezt a korszakot a magyar-lengyel kapcsolatok vonatkozásában.

Vélekedése szerint ez, továbbá az a tény, hogy amíg legutóbb Varsóban igazgatóhelyettesként dolgozott és évente 300-350 rendezvényt szervezett, havonta átlagban 5 előadást tartott országszerte, nép-szerűsítette a magyar kultúrát minden lehetséges módon – járultak alapvetően a kitüntetés adományozásához, amit ez úton is, tisztelettel köszön.

Fürj György István

Redakcja nie zachowuje, ani nie zwraca rękopisów nie zamówionych. Artykuły nie zawsze odzwierciedlają opinie Redakcji. Za podpisane artykuły odpowiedzialność ponoszą wyłącznie ich autorzy. Zastrzegamy sobie prawo do nie naruszającego treści, ani ducha pism - skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów.

A Szerkesztőség meg nem rendelt kéziratokat nem őriz meg, és nem küld vissza. A megjelent írások nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőség véleményét, az aláírt cikkekért a szerzők vállalják a felelősséget. A Szerkesztőség fenntartja magának az írások tartalmát és szellemét nem érintő rövidítés, valamint a címváltoztatás jogát.

W kręgu myśli chrześcijańskiej

Z BOGIEM DO EUROPY

Integracja Polski z Unią Europejską jest sprawą wielkiej wagi, która zadecyduje o przyszłości Polski na dziesiątki lat. Dlatego wszystkie środowiska, które czują się odpowiedzialne za dziedzictwo narodowe powinny się zaangażować w tą sprawę. Dnia 22 marca 2002 roku biskupi polscy wydali pierwszy oficjalny dokument dotyczący integracji Polski z Unią Europejską. Tematem tego dokumentu jest miejsce Polski w przyszłej zjednoczonej Europie.

Kościół wspiera działania jednoczące Europę, o ile respektują one fundamentalne prawa człowieka. Stanowisko Episkopatu nie jest jednak pozbawione obaw i postulatów wobec nowego kształtu Unii.

- Do rządu, parlamentu polskiego i negocjatorów biskupi apelują o rzetelną i pełną informację na temat skutków wejścia do UE.

- Władzom europejskim prowadzącym negocjacje ze strony Unii przypominają, że Polska nie może się „wyzbyć tożsamości ani praw”.

- Przywódcom Piętnastki zwracają uwagę, że usunięcie z Karty Praw Podstawowych bezpośredniego odwołania do Boga jest „ahistoryczne i obraźliwe” dla osób wierzących.

- Od Konwentu Europejskiego oczekują, że jego uchwały zagwarantują w pełni fundamentalne prawo do życia każdego człowieka od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci, a także będą respektowały prawo małżeństwa jako trwałego związku mężczyzny i kobiety oraz prawa rodziny jako podstawowej komórki społeczeństwa.

- Krytycznie odnoszą się do panującej w Europie „laicyzacji i indyferentyzmu moralnego”.

Mimo tych zastrzeżeń Episkopat Polski oficjalnie poparł polskie aspiracje do członkostwa w Unii i to

stanowisko biskupów powinno być dla całego Kościoła wyraźnym drogowskazem.

Jan Paweł II w wystąpieniu w polskim Sejmie 11 czerwca 1999 r. powiedział między innymi

„Kościół przestrzega przed redukowaniem wizji zjednoczonej Europy wyłącznie do jej aspektów ekonomicznych, politycznych oraz przed bezkrytycznym stosunkiem do konsumpcyjnego modelu życia. Nową jedność Europy – jeżeli chcemy, by była ona trwała – winniśmy budować na tych duchowych wartościach, które ją kiedyś ukształtowały, z uwzględnieniem bogactwa i różnorodności kultur i tradycji poszczególnych narodów. Ma to być bowiem wielka Europejska Wspólnota Ducha”.

(Przemówienie Jana Pawła II. – druk. Gazeta Wyborcza)

M. S.

MAGYAR - LENGYEL IPAROSOK ÉVTIZEDES BARÁTSÁGA

Az esztergomi Ipartestület és a lengyelországi Opole Megyei Kézműves Kamara között már évtizedes múltta visszatekintő az együttműködés. Juhász József az esztergomi Ipartestület elnöke és Zenon Dębicki az Opole Megyei Kézműves Kamara elnöke 1993. májusában az első alkalommal megrendezett esztergomi Pünkösdi Vásáron írták alá azt a szerződést, amely elősegíti, hogy a két ország iparosai kölcsönösen megismerjék egymás tevékenységét.

Gál Kálmánné, a Híd Alapítvány kuratóriumi tagja elmondta, hogy rendszeresen itt vannak Opole-ből kézművesek a Pünkösdi Vásárokon. Legutóbb nyolc kézművesnek volt standja, ahol a ruházati termékek mellett, a lengyel ólomüveg, porcelán és fafaragással készült kézműves munkákat is bemutatatták. Az esztergomi iparosok pedig minden évben két alkalommal is ellátogatnak Opole-ba tapasztalatcserére. A királyi városban hagyományos és élő a lengyel-magyar barátság, amelyet a Magyar-lengyel Baráti Társaság megalakulása, Esztergom város 1994-ben Gniezno városával megkötött testvérvárosi szerződése is megpecsételt. A Magyar-lengyel Baráti Társaság azon túl, hogy ápolja a testvérvárosi kapcsolatot, az intézmények és

civil szervezetek közötti együttműködések megteremtését, elvállalta, hogy az Esztergomban élő lengyelek anyaországához fűződő szálait is összetartja a Lengyel Kisebbségi Önkormányzaton keresztül. A lengyel származású Kassai Zenona könyvkötő, restaurátor az esztergomi Ipartestület elnökségi tagjaként közreműködött az opolei iparosok és az esztergomi Magyar-lengyel Baráti Társaság között létrejött jó kapcsolat megteremtésében.

Városok barátsága – iparosok barátsága

berendezésében. Az opolei kézművesektől kapták a lengyel címert ábrázoló gobelint, a népviseletbe öltöztetett babákat és még sok más egyéb dolgot, amivel barátságossá teheték a klubhelyiséget.

Terveik szerint videofilm vetítésekkel szeretnék jobban megismertetni az esztergomiakkal Lengyelországot, és a magyarok egyik apostola Szent Adalbert gnieznoi püspök, a keresztény vallás Esztergomhoz fűződő szálain keresztül a két város között a zarándok turizmust elősegíteni.

Muzslai Ágnes

ŚW. JADWIGA KRÓLOWA W PERSPEKTYWIE III TYSIĄCLECIA

W dniach 7-9 czerwca, z okazji kolejnej rocznicy kanonizacji św. Jadwigi Andegawskiej, Królowej i wybitnej postaci wielu narodów w tym polskiego i węgierskiego, odbyły się w kościele pod Jej wezwaniem na Krowodrzy, w Krakowie ciekawe wydarzenia o wymiarze duchowym jak i naukowym, wspominające postać i dokonania Świętej. Ważnym ku temu powodem stała się promocja znakomitego dzieła - pracy zbiorowej luminarzy polskiej nauki pt. „Święta Jadwiga Królowa - dziedzictwo i zadania na trzecie tysiąclecie”, które powstało z inicjatywy parafii, Katolickiego Centrum Kultury oraz osobistych działań miejscowego proboszcza, założyciela centrum gromadzącego czcicieli św. Jadwigi (jeszcze przed wyniesieniem Jej na ołtarze), księdza dziekana Jana Dziaska. Był on jednocześnie serdecznym i wszechpomocnym gospodarzem uroczystości.

Dyskusja panelowa: „Jadwiga Andegawska-Królowa i Święta” prowadzona przez prof. dr Józefa Gierowskiego, do niedawna rektora Akademii Krakowskiej-Uniwersytetu Jagiellońskiego, tak świetnie odnowionego w ostatnich latach XIV w. właśnie przez parę monarszą, Jagiellę i Jadwigę, zgromadziła dziesiątki osób. Wśród rzeszy zainteresowanych, nie tylko historyków czy mówiąc ogólniej: humanistów znaleźli się wytrawni znawcy zagadnienia istotnego dla innych obszarów wiedzy, w tym grupka skupiona wokół Wspólnoty Węgierskiej Polski Południowej a także innych mieszkańców Małopolski, którym tak bliska jest i zawsze była tradycja i osoba św. Jadwigi. Ważnym momentem w

dyskusji stało się uchwalenie rezolucji, która złożona będzie na ręce krakowskiego metropolity, kardynała Franciszka Macharskiego, w kwestii podniesienia rangi dnia 8 czerwca w kalendarzu kościelnym.

Dotychczas zgodnie z kanonicznym nazewnictwem upamię-

odzywają obecnie i mogą być skutecznie realizowane w ramach zjednoczonej Europy. O tym często się zapomina. Nie zawsze Węgrzy, Litwini, Bośniacy, Polacy czy Czesi muszą się uczyć od Europy. Przykład Jadwigi Węgierskiej pokazuje, że oni to właśnie są i byli od prawieków Europą Chrześcijańską, przez długie lata rozbitą ale zawsze promieniującą wspólnym dorobkiem pracy, nauki i kultury. Zważywszy zaś niedostateczną jeszcze wiedzę o Świętej Królowej należy rozwijać ją powszechnie poprzez przekłady prezentowanego dzieła na inne języki Europy i świata. Tak, ażeby wśród krajów naszego kontynentu oraz w łonie Kościoła zyskała sobie należne nazwanie: Święta Królowa Narodów.

Owocne spotkania, uświetnione przedstawieniem Balcetu Dworskiego „Ardente Sole” („Legenda o św. Jadwidze” na motywach Lucjana Rydla) zakończył poczęstunek, na którym reprezentowane były kuchnie różnych narodów. Bodaj czy nie najbardziej rzucała się w oczy i podniebienia kuchnia węgierska.

8 czerwca o 18.00 odbyła się uroczysta msza odpustowa a po niej o godz. 20.00 poczęstunek w sali konferencyjnej. Nazajutrz, w ostatnim dniu pięciolecia kanonizacji św. Jadwigi, był dzień otwartych drzwi, w czasie którego młodzież z Parafialnego Klubu Sportowego „Jadwiga” oraz Młodzieżowego Domu Kultury im. św. Jadwigi prezentowała swój dorobek. Ponadto odbyły się wystawy i promocja książki „Święta Jadwiga Królowa - dziedzictwo i zadania na trzecie tysiąclecie”.

W imieniu Wspólnoty Węgierskiej Jerzy Bajkowski i Piotr Iwaneyko

ŚW. JADWIGA KRÓLOWA W PERSPEKTYWIE III TYSIĄCLECIA

tnienie tej daty nosiło miano wspomnienia. Dla właściwego uhonorowania zasług proponuje się, by odtąd była ona obchodzona co najmniej jako oficjalne święto kościelne. Gorące debaty przeniosły się na prezentację książki, dokonanej przez doc. dr hab. Krzysztofa Zamorskiego, dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej i doprowadziły do dalszych cennych ustaleń. Stwierdzając niezbicie rolę Świętej, jaką odegrała w swej epoce na rzecz kulturalnej i politycznej jedności, „zgody narodów” europejskich potwierdzono jednocześnie, że ideały które przyświecały jej przed z górą 600 laty

Mickiewicz i Kölcsey

Mam nadzieję, że przyjazdy polskiej młodzieży szkolnej na tzw. wymianę staną się tradycją. I chyba tak się stanie, gdyż w tym roku uczniowie Szkoły Podstawowej nr 100 im. Adama Mickiewicza z Krakowa przyjechali do swoich kolegów i koleżanek ze Szkoły Podstawowej im. Kölcsey Ferenc w XVI dzielnicy Budapesztu już po raz trzeci. A stało się to za sprawą pomysłu organizatora tej inicjatywy, przewodniczącej Samorządu Mniejszości Polskiej tejże dzielnicy, p. Małgorzaty Soboltyńskiej i współpracującego z nią w tym przedsięwzięciu burmistrza dr Szabó Lajos Mátyása.

Polska młodzież przebywała na Węgrzech w dniach od 3 do 8 czerwca. W słonecznej i cieplej aurze zwiedzili przepiękne Miskolcztapolca – gdzie kapali się w Barlangfürdő –, Lillafüred, Diósgyőr. Niezbyt sprzyjające warunki atmosferyczne natomiast towarzyszyły im, gdy odwiedzili malownicze Szentendre. W Budapeszcie, którego nie można pominąć, obejrzeliby Parlament oraz z Góry Zamkowej panoramę stolicy Węgier. Podczas nocnego rejsu statkiem po Dunaju, wzdychaniom i okrzykom zachwytu nie było końca.

Niestety, ten wspaniały pobyt musiał się kiedyś zakończyć. Uczniowie z Polski, na wieczorku pożegnalnym, pokazali nam, zaproszonym Polakom oraz młodzieży węgierskiej i towarzyszącej jej kadrze nauczycielskiej oraz organizatorom, program poetycko-taneczno-muzyczny. Mogłam przypomnieć sobie jak tańczy się poloneza i poznać nieznaną tańce dworskie jak parowiec i tupanę. Słuchałam w zamyśleniu wierszy Adama Mickiewicza oraz wspólnie śpiewałam niektóre znane przyboje kolonijne z moich lat dziecięcych i młodzieńczych.

Również grupa zaprzyjaźnionej młodzieży węgierskiej przedstawiła krótki program na pożegnanie. Widziałam niejedną łzę w oku zarówno polskiego, jak i węgierskiego dziecka, które myślało o rozstaniu z przyjaciółmi oraz z serdeczną i piękną ziemią węgierską. Na szczęście już w sierpniu tego roku, na podobną wymianę międzyszkolną, pojedą węgierscy uczniowie do polskiej, gościnnej ziemi i do swoich przyjaciół do Krakowa. Jestem przekonana, że wrócą stamtąd z równie niezapomnianymi wrażeniami.

Remém, hogy a lengyel tanulóifjúság úgynevezett Rcsereutazásai hagyománnyá válnak. És bizonyosan így is lesz, hiszen ebben az évben a krakkói Adam Mickiewicz nevét viselő 100. számú általános iskola diákjai immáron harmadik alkalommal érkeztek a budapesti, XVI. kerületi Kölcsey Ferenc általános iskolában tanuló magyar társaikhoz.

Mindezek az események pedig a kerületi lengyel kisebbségi önkormányzat vezetőjének, Małgorzata Soboltynskinek és a vele együttműködő kerületi polgármesternek, Szabó Lajos Mátyásnak az ötlete és szervezése alapján megindult kezdeményezésre történtek.

A lengyel fiatalok június 3-8 között tartózkodtak

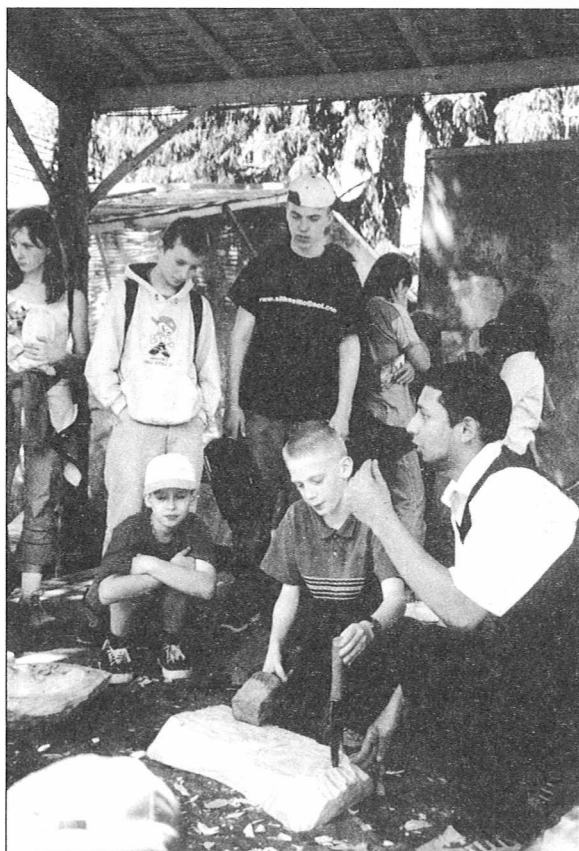
Magyarországon. Napfényben és melegben nézték meg a gyönyörű Miskolcztapolcát, ahol fürödhetek a Barlangfürdőben, és ellátogattak Lillafüredre, Diósgyőrbe is, nem épp barátságos időjárási viszonyok fogadták őket viszont a festői Szentendrén. Budapesten, amit nem lehet elkerülni, megnézték a Parlamentet valamint a főváros panorámáját a Budai Várból. Az esti dunai hajózás alkalmával az elragadtatás kiáltásainak és sóhajainak nem akart vége szakadni.

Ennek a csodálatos kirándulásnak azonban sajnos egyszer vége kellett érjen. A lengyelországi diákok a búcsúestén zenés-táncos-költői programot mutattak be nekünk, meghívott lengyeleknek valamint a magyar fiataloknak és az őket kísérő tanároknak, meg a szervezőknek felidézhettem magamnak hogyan is táncolják a polonezt vagy megismerhettem olyan udvari táncokat, mint a „parowiec” és a „tupanka”. Elmerültem hall-

gattam Adam Michiewicz verseit és együtt énekeltem velük néhány gyermek- és fiatalokoromból ismert táborigót.

A búcsúestén a barátságot kötött magyar fiatalok is rövid programot mutattak be. Jó néhány könnyesepet láttam a szemekben úgy a lengyel, mint a magyar fiatalok arcán, akik a barátaiktól és a vendégszerető, szép magyar földtől való elválásra gondoltak.

Szerencsére azonban már ez év augusztusában, hasonló iskolák közti csereutazás alapján, magyar fiatalok utaznak lengyel földre, krakkói barátaikhoz. Meggyőződésem, hogy ők is felejthetetlen élményekkel térnek majd haza.

SZERELMEM, VARSÓ

WARSZAWA - MOJA MIŁOŚĆ

- ilyen cím alatt adta ki az IBiS Könyvkiadó Csisztay Gizella, a lengyelbarát író nő munkáját, aki művének címdalán megállapítja, hogy Lengyelország második hazájává vált. Ez a könyv azonban nem az „ő Lengyelországának” a leírása, hanem Kerényi Gráciának (1925-1985) - aki jelentős szerepet játszott a lengyel irodalom terjesztésében és magyar nyelvre való átültetésében - szentelt monográfia.

„...ki is volt valójában Kerényi Grácia? Író nő? Költő? Műfordító, aki töretlenül küzdött a lengyel-magyar ügyért? Költő, két hazában?

Egyik szervezője volt 1981-ben a Bem-szobornál tartott, a lengyelek iránti szolidaritást kifejező tüntetésnek. A hadiállapot (magyar szóhasználat: szükségállapot) első évében állampolgári akciókat szervezett a lengyelek megsegítésére... Vajon honnan eredt érdeklődése Lengyelország iránt? 1944 márciusában koncentrációs táborba hurcolták, Auschwitzba, majd Ravensbrückbe, ott tanulta meg a lengyel nyelvet. Ő kezdeményezte a polonisztikai tanszék létrehozását, szerzőtársa volt lengyel nyelvkönyveknek, fordította a lengyel irodalmat... Neve szinte jelkép a lengyel értelmiségnek a magyar irodalom, a magyarság sorskérdései iránt érdeklődő köreiben. Élete egy nagy utazás volt Varsó és Budapest között...” - írja Kerényi Gráciáról Csisztay Gizella.

A könyvben választ kapunk egy sor, ennek a nem mindennapi személyiségnek, aki minden bizonnyal Kerényi Grácia volt, életét érintő kérdésre. Olvashatjuk apjának, Kerényi Károly professzornak lányaihoz: Gráciához és nővéréhez írott leveleit. Megtaláljuk benne lengyelországi utazásainak, munkásságának, a 80-as években Lengyelország javára kifejtett szolidaritási tevékenységének a leírását, a lengyel irodalmi élet ismert személyeinek - mint K. Hłakowiczówna, K. Wyka, M. Dąbrowska, W. Woroszyński, S. Mrożek és sokan mások - a hozzá írott levelezését, ugyanúgy, mint M. Białoszewskiről írott doktori értekezésének a részleteit.

Csisztay Gizella műve egy vékony, alig 130-oldalas, de annál értékesebb könyv, amely nem csak a lengyel-magyar irodalmi élettel foglalkozók érdeklődésére tarthat számot.

- Pod takim tytułem Wydawnictwo Książkowe IBiS w 2001r. wydało pracę Gizelli Csisztay, która na stronie tytułowej swojej książki stwierdza, iż Polska stała się jej drugą Ojczyzną. Książka owa to jednak nie opis „jej Polski”, a praca monograficzna poświęcona Gracji Kerényi (1925-1985), która odegrała poważną rolę w krzewieniu i przekładzie polskiej literatury na język węgierski.

„...Kim właściwie była Gracja Kerényi? Pisarką? Poetką? Tłumaczką? Niezłomnie walczącą w sprawie polsko-węgierskiej? Poetką w dwóch ojczyznach? Była współorganizatorką manifestacji solidarności z Polakami w 1981 roku, pod pomnikiem Bema. Organizowała obywatelskie akcje pomocy Polakom w pierwszym roku stanu wojennego...”

A skąd jej zainteresowanie Polską? W marcu 1944 roku trafiła do obozu koncentracyjnego w Auschwitz, a później Ravensbrück i wówczas nauczyła się języka polskiego. Była inicjatorką powstania katedry polonistyki, współautorką podręczników do nauki tego języka, tłumaczką literatury.

„...Jej imię stanowi całe hasło w tych kręgach polskiej inteligencji, które interesują się węgierską literaturą, czy kwestią losu węgierskości. Jej życie było jedną wielką podróżą pomiędzy Warszawą, a Budapesztem...”

pisze o Gracji Kerényi, Gizella Csisztay.

W książce znajdujemy wiele odpowiedzi na pytania dotyczące życia tej niecodziennej osobowości jaką niewątpliwie była Gracja Kerényi. Opisy jej podróży do Polski, jej twórczości, działalności solidarnościowej na rzecz Polski w latach 80-tych. Są tu także listy jej ojca prof. Károly Kerényiego pisane do Gracji i jej siostry. Znajdujemy tu również korespondencję znanych osób polskiego życia literackiego, jak chociażby K. Hłakowiczówny, K. Wyki, M. Dąbrowskiej, W. Woroszyńskiego, S. Mrożka i wielu innych, kierowanej do bohaterki owego opracowania, a także fragmenty jej pracy doktorskiej poświęconej M. Białoszewskiemu.

Książka Gizelli Csisztay to zaledwie 130-stronicowa, ale bardzo wartościowa pozycja, która zainteresuje nie tylko osoby zajmujące się polsko-węgierskim życiem literackim.

Z ŻYCIA SAMORZĄDÓW

Pierwsza piątka

Miła uroczystość odbyła się dnia 25 maja w XI dzielnicy Budapesztu. Świątowano 5 - lecie współpracy pomiędzy Samorządem Mniejszości Polskiej XI dzielnicy Budapesztu a Ustroniem. Umowę o współpracy kulturalnej podpisano w maju 1997 roku. Kilka miesięcy później dzięki staraniom mniejszości polskiej tej dzielnicy podobną umowę miasto Ustron podpisało z dzielnicowym samorządem węgierskim. W ciągu pię-

ciu minionych lat współpraca rozszerzyła się na inne dziedziny i dzisiaj jest to już bogaty i różnorodny dorobek. A więc wymiana obozowa dzieci i młodzieży, plenery malarskie i wystawy poplenerowe, sympozja, czy wreszcie wycieczki do Ustronia.

Było o czym mówić i wspominać

podeczas uroczystej kolacji, gdy samorząd mniejszości polskiej gościł delegację z Ustronia. Przewodnicząca samorządu, pani Halina Wesolek wręczyła pamiątkowe

plakietki i dyplomy tym wszystkim, którzy aktywnie pracowali i wyróżniali się ogromnym zaangażowaniem, wkładając w tę działalność wiele serca i poświęcając swój prywatny czas.

Wśród gości z Ustronia był obecny burmistrz miasta Ireneusz Szarzec, a także pan burmistrz Kazimierz Hanus, który pięć lat temu podpisał umowę o współpracy. Mówił on z uznaniem i zadowoleniem o pięcioletniej współpracy, bo - jak nadmieniał - nie przypuszczał, że nabierze ona tak wielkiego rozmachu i znaczenia.

Pani Halina Wesolek z radością mówiła o wspólnych kontaktach i planach na przyszłość, o korzyściach, jakie czerpią obie strony z tej współpracy.

Rozmawiano też na temat przyszłej współpracy, wymieniano doświadczenia, snuto plany. Wszyscy podkreślali przyjazną, serdeczną, spontaniczną atmosferę wspólnych kontaktów.

Zaproszeni z Ustronia goście zwiedzali również Budapeszt i wzięli udział w obchodach Dnia Narodowościowego XI dzielnicy, gdzie wystąpił zespół TKZ z Ustronia.

Iga Zeisky

Mi újság az OLKÖ-ben?

▼ Az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat testülete június 9-én tartotta soron következő rendes ülését. Az ülésen megállapodtak abban, hogy az év II. felében két rendes ülést tartanak, és pedig szeptember 28-án és november 9-én. Az ülések elsődleges célja, az I. félévi beszámolókon túlmenően, a kisebbségi önkormányzati választások és a 2003. év munkaprogramjának és költségvetésének előkészítése. Az ülésen a képviselők tájékoztatást kaptak az OLKÖ jelenlegi pénzügyi helyzetéről, a tanévzáróról és a nyári anyanyelvi tábor költségvetéséről, valamint a Magyarországi Lengyelség Napja előkészületeiről. Ezen három u. n. nyári rendezvény pénzügyi beszámolójára a szeptemberi ülésen kerül sor.

▼ Az OLKÖ Kulturális, Tömegtájékoztatási és Oktatási Bizottságának a Külső Kulturális Tanácsadó Testülettel közös javaslata alapján a testület úgy döntött, hogy az idei

„Szent László” díjat Janusz Banczerowski professzor úrnak, a „Magyarországi Lengyelekért” érmet pedig a Rege családnak (Władysława, Béla, Gergely), Andrzej Wesolowski-nak, a „Dom Otwarty” színházi csoportnak és Małgorzata Leszhónak adja. A Kulturális Bizottság elnöke elmondta, hogy nehéz volt dönteni, mert sok jelölt volt, akik ugyan csak köszönetet érdemelnek, ha jelenleg nem is kerültek a díjazottak közé.

▼ Jóváhagyták Iga Zeisky lengyel főszerkesztői kinevezését, akkor, amikor az olvasók már kezükbe vehették a „Polonia Węgierska” új, májusi számát.

▼ Utolsó témaként a képviselők megvitatták az április 27-én tartott Polonia Fórum tapasztalatait, amiről a „Polonia Węgierska” legutóbbi számában a kedves olvasók már olvashatták tudósításunkat.

Z ŻYCIA SAMORZĄDÓW

Zakończenie roku szkolnego 2001/2002

Dzieci ze szkółek polonijnych (*niedzielnich*) wraz z nauczycielkami zjechały z terenu całych Węgier, żeby znowu spotkać się w Budapeszcie. Honorowym gościem był konsul Ambasady Polskiej w Budapeszcie pan Jarosław Adamski.

Uroczystość zorganizowana została w gimnazjum im. Józefa Eötvösa w V dzielnicy Budapesztu. Przy wejściu przywitali nas polscy legioniści. Uroczystość rozpoczęto hymnem polskim z pięknym podkładem muzycznym w wykonaniu zespołu „Kaszuby”. Powitała nas pani Ewa Rónay i pan przewodniczący OSMF Konrad Sutarski.

Polscy artyści z zespołu „Kaszuby” grali na ciekawych ludowych instrumentach, śpiewali i uczyli nas alfabetu kaszubskiego. Zabrzmiał także hejnał mariacki.

Następnie nasze polonijne

dzieci zaprezentowały swoje programy.

Od Samorządu dzieci dostały słodycze, a panie nauczycielki książki. Dzieci obdarowały swoje panie kwiatami.

Była to bardzo miła uroczystość, czuliśmy, że warto pracować ucząc nasze dzieci.

Drugi polski gość, dziecięcy Zespół „Porąbczanie” tańczył i śpiewał a na zakończenie swoich występów wręczył mnóstwo prezentów.

Wspólny obiad w restauracji „Favorit” zakończył sobotnie spotkanie.

Dziękujemy naszym opiekunom - organizatorom za rodzinną, ciepłą atmosferę.

Ewa Modrzejewska

PS. Wielu z nas spędzi jeszcze wspólnie cały tydzień na obozie języka polskiego nad Balatonem. Do zobaczenia.

Wiadomości z województwa Békés

☛ W dniu 25 maja br. Stowarzyszenie Kulturalne Przyjaciół Polsko-Węgierskich w woj. Békés zorganizowało wiosenny piknik. Członkowie Stowarzyszenia i zaproszeni goście mieli okazję skosztować przygotowanych wg recepty śląskiej „pieczonek”.

☛ Tradycyjny Dzień Dziecka obchodzili dzieci polskie, słowackie i rumuńskie dnia 1 czerwca br. w Domu Wspólnoty w Békéscsabie, dzięki inicjatywie Stowarzyszenia Kulturalnego Przyjaciół Polsko-Węgierskich. Na całodniowy program złożyły się: wystawa o historii rozwoju oświaty, teatr kukiełkowy, pokaz i samodzielne wykonywanie zniczków, pokaz i nauka tańców ludowych a także konkurs rysunkowy, gry i zawody sportowe - grupowe i indywidualne. Na zakończenie - wspólne śpiewy w językach narodowościowych i węgierskim.

M. L.

Kaszebskie nuty

Informujemy Drogich Czytelników, że w czasie wakacji ukaże się podwójny numer (lipcowo-sierpniowy) naszej gazety.

A POLONIA hírei

Mi történt?

✓ Május 9-12 között rendezték meg a budapesti Szindbád moziban a IX. Lengyel Filmszemlét. Többek között ekkor tartották Robert Gliński „*Szia, Terike*” című filmjének magyarországi ősbemutatóját. A szemlét a Lengyel Intézet szervezte.

✓ Május 11-én tartotta plenáris ülését a Bem József Lengyel Kulturális Egyesület képviselői testülete.

✓ Május 19-én az Anyák Napja tiszteletére magyar-lengyel nyelvű szentmisét celebráltak Budapesten, a Gellért-hegyi Szikla-templomban. A misén rövid műsort adtak *Polóniánk* legifjabbjai is.

✓ Május 23-án a XIII. kerületi LKÖ székhelyén a „*Nyitott Ház*” Független Színházi Csoport bemutatta *Sławomir Mrożek Róhavadászat* című darabját.

✓ Május 24-én az LK magyarországi nagykövete, *Rafał Wiśniewski* úr és *Teresa Notz* konzul asszony a nagykövetségi rezidencián fogadták a magyarországi lengyelség képviselőit.

✓ Május 25-én és 29-én Budapest IV. kerületében koncertezett a kolobrzegi „*Tirlitonki*” gyerek együttes.

✓ Május 25-én Kemencén felavatták *Domszky Pálnak*, a magyar-lengyel kapcsolatok kutatójának és aktív támogatójának az emléktábláját.

✓ Május 25-én Budapest XI. kerületében megemlékeztek a kerületi önkormányzat és Ustroń város között megkötött együttműködési szerződés aláírásának ötödik évfordulójáról.

✓ Május 26-án a kőbányai Lengyel Templomban búcsút tartott az egyházközség a Legszenőbb Segítő Szűzanya tiszteletére. Az ünnepség rangját emelte az ismert lengyel együttes, az „*Érdekházasság*” fellépése.

✓ Május 26-án Budapest XI. kerületében a kisebbségi fesztivál keretében fellépett a TKZ-Music együttes Ustronból.

✓ Június 1-én Gödöllő és Żywiec város polgármesterei testvérvárosi megállapodást írtak alá Gödöllőn. Az együttműködést a helyi LKÖ kezdeményezte.

✓ Június 2-án a kőbányai Lengyel Templomban megünnepelték az Úr napját. A mise során első szentáldozáshoz járultak a gyerekek.

✓ Június 3-án tartották a Bem J. LKE-ben a *Zbigniew Świątek* munkásságának szentelt irodalmi estet.

✓ Június 7-én rendezték meg Kőbányán a X. kerületi kisebbségek kulturális estjét.

✓ Kisebbségi vasárnapi iskolánk tanulói június 8-án búcsúztatták a tanévet, az LK nagykövetsége mellett működő budapesti lengyel iskola diákjai pedig június 14-én.

✓ A Lipótvárosi (V. ker.) Nyári Kulturális Fesztivál keretében június 8-án rendezték meg a nemzeti kisebbségek napját. A kerületi LKÖ-t a „*Kasubok*” együttes képviselte.

✓ Június 8-án a budapesti Kútvölgyi kápolnában szentmisét celebráltak *Hedvig (Jadwiga)* királynő szentté avatásának 5. évfordulóján. A misén ünnepélyesen átadták *Szent Hedvig* szobrát, amelyet *Jan Kulinski* lengyel szobrászművész készített, és Egerben *Macharski* bíboros szentelt meg. Az ünnepség fényét növelte a Świątniki Górne-ből érkezett kórus és zenekar fellépése.

✓ Június 9-én rendezték meg Budapest XIII. kerületében a kisebbségek napját. A kerületi LKÖ-t a „*Kościelisko*” gural együttes képviselte.

✓ Június 12-én nyitották meg a Pataky Művelődési Központban (X. ker.) a Magyarországi Lengyel Alkotók Fóruma tagjainak munkásságát bemutató kiállítást.

✓ Június 15-én a Bem József Lengyel Kulturális Egyesületben a varsói Niewielki (Kicsi) Színház Fredro színdarabjaiból mutatott be részleteket.

✓ Június 18-án és 19-én a budapesti Platán Galériában a „*Nyitott Ház*” Független Színházi Csoport bemutatta a lengyel költészetből merítő „*Zihálás*” című műsorát.

✓ Június 16-23. között szervezte meg az OLKÖ és a FLKÖ Balatonföldváron a lengyel nyelvi táborát.

Mi várható?

✶ Pécsen, június 26-án nyit az ipari vásár. A lengyel nemzeti napot június 28-ra tűzték ki.

✶ Június 29-én ünnepeljük meg a magyarországi lengyelség napját. Ebből az alkalomból a kőbányai Lengyel Templomban *Szent László* – a magyarországi lengyelség patrónusa – napján 14.00 órai kezdettel ünnepi szentmisén vehetünk részt, majd 15.30-kor a Pataky Művelődési Központban ismételtén bemutatják a Magyarországi Lengyel Alkotók Fóruma tagjainak a munkásságát bemutató csoportos kiállítást. 16.00 órakor kezdődik ugyanott a gálahangverseny, amelynek keretében az OLKÖ átadja az idei kitüntetetteknek az évenként megítélt díjakat.

✶ Július 8-22. között gyermekeink egy csoportja is részt vesz a „*Wspólnota Polska*” Egyesület által szervezett Polónia-táborban, a tengerparti Frombork városában.

✶ A Magyarországon tanuló lengyel származású diákok július 15-ig nyújthatják be a budapesti lengyel nagykövetségen kérelmeiket a SEMPER POLONIA alapítvány ösztöndíjának az elnyerésére.

Wiadomości Polonjne

Co było?

✓ W dniach Od 9 do 12 maja w budapeszteńskim kinie „Szindbád” odbywał się IX Przegląd Polskich Filmów. Między innymi węgierskiej prapremiery doczekał się film Roberta Glińskiego „Cześć Tereska”. Organizatorem przeglądu był Instytut Polski.

✓ W dniu 11 maja odbyło się zebranie plenarne Organu Przedstawicielskiego PSK im. gen. J. Bema.

✓ W dniu 19 maja w Kościele Skalnym w Budapeszcie odprawiono polskojęzyczną mszę świętą z okazji Dnia Matki, podczas której z krótkim programem artystycznym wystąpiły nasze polonijne pociechy.

✓ W dniu 23 maja w siedzibie PSD V dzielnicy z „Polowaniem na lisa” Stawomira Mroźka wystąpiła Niezależna Grupa Teatralna „DOM OTWARTY”.

✓ W dniu 24 maja Ambasador RP na Węgrzech, Rafał Wiśniewski i Konsul RP w Budapeszcie, Teresa Notz w Rezydencji Ambasadora przyjęli przedstawicieli tutejszej Polonii.

✓ W dniach 25 i 29 maja w IV dzielnicy Budapesztu koncertował dziecięcy zespół „Tirlitonki” z Kołobrzegu

✓ W dniu 25 maja w Kemence odsłonięto tablicę poświęconą pamięci Pała Domszkiego, badacza i krzewiciela więzi polsko-węgierskich.

✓ W dniu 25 maja w XI dzielnicy Budapesztu obchodzono pięciolecie podpisania umowy o współpracy wzajemnej Samorządu tej dzielnicy z miastem Ustroniem.

✓ W dniu 26 maja w Kościele Polskim na Kóbbányi ku czci Najświętszej Maryi Panny Wspomożycielki Wiernych odbył się odpust parafialny. Uroczystość uświetnił występ znanego polskiego zespołu „Małżeństwo z rozsądku”.

✓ W dniu 26 maja w XI dzielnicy Budapesztu w ramach Festiwalu Mniejszościowego wystąpił zespół TKZ-Music z Ustronia.

✓ W dniu 2 czerwca w Kościele Polskim na Kóbbányi odbyły się uroczystości Świąt Ciała i Krwi Pańskiej (Boże Ciałło). Podczas mszy dzieci przystąpiły do Pierwszej Komunii Świętej.

✓ W dniu 1 czerwca w Gödöllő burmistrzowie miast Żywiec i Gödöllő podpisali umowę o wzajemnej współpracy, której inicjatorem był miejscowy SMP.

✓ W dniu 3 czerwca w PSK im. gen. J. Bema odbył się wieczór literacki Zbigniewa Świącha.

✓ W dniu 7 czerwca na Kóbbányi odbył się wieczór kultury mniejszości narodowych X dzielnicy.

✓ W dniu 8 czerwca uczniowie polonijnych szkółek niedzielnych, a 14 czerwca uczniowie Szkoły Polskiej przy Ambasadzie RP w Budapeszcie pożegnali rok szkolny.

✓ W dniu 8 czerwca w ramach Letniego Festiwalu Kulturalnego w Lipótváros (V dz.) odbył się dzień mniejszości narodowych. Samorząd Polski reprezentował zespół „KASZUBY”.

✓ W dniu 8 czerwca w kaplicy Kútvolgyi w Budapeszcie odbyła się msza święta z okazji 5 rocznicy kanonizacji św. Jadwigi Królowej, podczas której dokonano uroczystego przekazania rzeźby św. Jadwigi, wykonanej przez artystę polskiego Jana Kulińskiego, a poświęconej przez księdza kardynała Franciszka Macharskiego w Egerze. Uroczystość uświetnił występ chóru i orkiestry ze Świątnik Górnych.

✓ W dniu 9 czerwca w XIII dzielnicy Budapesztu odbywał się dzień mniejszościowy. Tamtejszy samorząd polski reprezentował zespół góralski „Kościełisko”.

✓ W dniu 12 czerwca w Domu Kultury Pataky (X dz.) otwarto wystawę dorobku członków Forum Twórców Polonijnych na Węgrzech.

✓ W dniu 15 czerwca w PSK im. gen. J. Bema w Budapeszcie z fragmentami sztuk A. Fredry wystąpił Teatr Niewielki z Warszawy.

✓ W dniach 18 i 19 czerwca w budapeszteńskiej Galerii PLATAN, ze spektaklem „Krótki oddech”, opartym na poezji polskiej, wystąpiła Niezależna Grupa Teatralna „Dom otwarty”.

✓ Od 16 do 23 czerwca w Balatonföldvár odbywał się zorganizowany przez OSMP i SSMP obóz polonijny.

Co będzie?

✎ Dnia 26 czerwca w Pécsu rozpoczyna się Targi Przemysłowe. 28 czerwca będzie dniem polskim.

✎ W dniu 29 czerwca, w Budapeszcie obchodzony będzie Dzień Węgierskiej Polonii. Z okazji święta patrona mieszkających na Węgrzech Polaków - św. Władysława, o godz. 14.00 w Kościele Polskim na Kóbbányi odprawiona zostanie uroczysta msza święta. O godz. 15.30 w Domu Kultury Pataky nastąpi druga prezentacja wystawy zbiorowej dorobku członków Forum Twórców Polonijnych na Węgrzech. Od godz. 16.00 (tamże) rozpocznie się KONCERT GALOWY, połączony z wręczeniem laureatom dorocznych nagród polonijnych.

✎ Od 8 do 22 lipca we Fromborku nad Zalewem Wiślanym grupa naszych dzieci przebywała będzie na kolonii polonijnej zorganizowanej przez Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”.

✎ Do 15 lipca osoby polskiego pochodzenia studiujące na Węgrzech mogą składać w tut. Ambasadzie Polskiej podania o przyznanie stypendiów Fundacji SEMPER POLONIA.

PRZEGŁĄD PRASY polskiej

❑ Maleje liczba Polaków. Fundusz Ludnościowy Narodów Zjednoczonych oraz stołeczny Instytut Matki i Dziecka zorganizował w Warszawie I Kongres Demograficzny. Demografowie stwierdzili na nim, że Polska straciła w ostatnich latach tak zwaną zdolność zastępowania pokoleń. Według ekspertów, w najbliższych latach liczba mieszkańców naszego kraju ulegnie zmniejszeniu.

❑ Rodzi się coraz mniej dzieci, a to powoduje, że starzejemy się jako społeczeństwo. Jest to problem nie tylko naszego kraju, ale wszystkich państw w okresie transformacji. Obecnie w Polsce rodzi się około 350 tys. dzieci rocznie, 10 lat temu było to blisko 500 tys.

❑ Za główne powody spadku liczby urodzeń uważa się czynniki ekonomiczne, społeczne i medyczne. Dwie trzecie kobiet chce mieć dwoje i więcej dzieci, ale z różnych przyczyn nie może tego zrealizować aż jedna trzecia z nich. Polskie rodziny mają więc statystycznie 1,33 dziecka.

❑ Spadły ceny! Po raz pierwszy od wielu miesięcy ceny w Polsce spadły! W maju mieliśmy deflację, stopa inflacji w stosunku rocznym wynosi 1,9%

❑ Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w maju spadły o 0,2% w stosunku do kwietnia, a w porównaniu z majem 2001 roku wzrosły o 1,9%

❑ Ceny żywności i napojów bezalkoholowych spadły o 0,9% w stosunku do kwietnia i spadły o 0,4% w stosunku do tego samego okresu ubiegłego roku.

❑ Ceny napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych wzrosły o 0,2% w porównaniu z kwietniem i wzrosły o 3,9% w porównaniu z ubiegłym rokiem.

❑ Ceny odzieży i obuwia nie zmieniły się w porównaniu do kwietnia i spadły o 0,8% w stosunku do ubiegłego roku.

❑ Ceny opłat za mieszkania nie zmieniły się w porównaniu z kwietniem i wzrosły o 5,2% wobec maja ubiegłego roku. W tym ceny użytkownika mieszkania i nośniki energii pozostały na tym samym poziomie, co w kwietniu i wzrosły o 5,9% wobec ubiegłego roku.

❑ Ceny transportu spadły o 0,1% w relacji do kwietnia i spadły o 0,5% wobec ubiegłego roku.

❑ Ceny paliw do prywatnych środków transportu spadły o 0,2% w stosunku do kwietnia i spadły o 3,1% do maja 2001.

❑ Upadła stocznia. W Wydziale Gospodarczym Sadu Rejonowego w Szczecinie jest już wniosek zarządu Stoczni Szczecińskiej o jej upadłość.

❑ Wniosek złożył pełnomocnik reprezentujący zarząd Stoczni, największej z 30 spółek holdingu Stocznia Szczecińska Porta Holding SA.

❑ Stocznia jest winna 250 wierzycielom około 240 milionów złotych.

❑ Jak wyjaśnił w poniedziałek prezes Stoczni Szczecińskiej, złożenie wniosku o upadłość zarząd spółki uzasadnił tym, że straty firmy przekroczyły jedną trzecią wartości kapitału zakładowego, a spółka straciła możliwość spłaty swoich zobowiązań.

❑ Prezes Stoczni dodał, że zarząd złożył równocześnie wniosek o umorzenie postępowania układowego z wierzycielami, które sąd otworzył w oparciu o wniosek poprzedniego zarządu. W sytuacji, gdy wierzyciele nie godzą się na redukcję zadłużenia jednomyślnie - a odmówiły umorzenia długów niektóre banki - postępowanie układowe nie może być zrealizowane.

❑ Zgodnie z procedurą sąd musi

najpierw umorzyć postępowanie układowe, a dopiero potem może „rozpoznać” wniosek o upadłość.

❑ Nadwyżka na rynku zbóż nie powinna wzbudzać obaw. Prognozowane na poziomie 25-26 mln ton zbiory zbóż w tym sezonie nie będą rekordowe. Również popyt na zboża powinien się zwiększać.

❑ Minister rolnictwa Jarosław Kalinowski uważa, że rynek rolny przeżywa ciężkie chwile, a sytuacja niemalże we wszystkich branżach rolnych jest kryzysowa z powodu ogromnych nadwyżek. Jednak w opinii Michała Kisiele z Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, prognozy zbioru zbóż na poziomie 25-26 mln ton nie są rekordowe, a podaż w tym sezonie nie przekroczy poziomu z zeszłego roku, może być nawet niższa o 3%.

❑ Powiedział też, że popyt na zboża będzie wyższy o 1 mln ton w porównaniu z rokiem ubiegłym. Odwrócić się też tendencje w kształtowaniu podaży i popytu.

❑ Ekspert Instytutu ekonomiki rolnictwa powiedział, że wzrost zapotrzebowania i utrzymanie podaży w stosunku do roku poprzedniego sprzyjać będzie wzrostowi cen zbóż.

❑ Rząd chce zapobiec rosnącej nadpodaży na rynku zbóż poprzez przesunięcie o trzy miesiące mającego obowiązywać od 1 lipca bezcłowego kontyngentu zbóż z Unii Europejskiej. Import miał objąć 480 tys. ton zbóż. Kisiel uważa jednak, że bezcłowy import zbóż nie cieszył się nigdy dużym zainteresowaniem, dlatego kontyngent nie stanowi zagrożenia pod warunkiem, że sprowadzane zboża nie byłyby skupowane w systemie dopłat Agencji Rynku Rolnego.

❑ Zagraniczne tańsze. Przedsiębior-

com bardziej opłaca się importować większość produktów i surowców z zagranicy, niż kupować krajowe i to jest jednym z problemów polskiej gospodarki - powiedział wicemarszałek, *Janusz Wojciechowski*.

□ Wicemarszałek dodał, że odpowiednią na zły stan rolnictwa nie jest wysypywanie zboża, ale wprowadzenie podatku importowego m.in. właśnie na zboże. Projekt takiego podatku złożono już w Sejmie.

□ Papież *Jan Paweł II* przybędzie do Kalwarii Zebrzydowskiej 19 sierpnia. Wizyta papieża ma związek z 400-leciem klasztoru. Kalwaryjski klasztor ojców bernardynów został ufundowany przez *Mikołaja Zebrzydowskiego* w czasie adwentu w 1602 roku. W tym roku przypada 400-lecie powstania. Obecnie sanktuarium jest jednym z głównych ośrodków kultury maryjnego w Polsce i najważniejszym w Archidiecezji Krakowskiej.

□ Do kalwaryjskiego sanktuarium wielokrotnie pielgrzymował z ojcem młody *Karol Wojtyła*. Już jako papież *Jan Paweł II* przybył tu w 1979 roku, podczas pierwszej pielgrzymki do Polski.

□ W grudniu 1999 r. kalwaryjski klasztor wraz z parkiem, w którym znajdują się drożki Męki Pańskiej, zostały wpisane na listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury UNESCO.

□ Odzyskane starodruki powrócą do pierwotnego wyglądu. Władze Uniwersytetu Jagiellońskiego zapowiadają przywrócenie odzyskanym starodrukowi pierwotnego wyglądu. Bezценne książki trafią w ręce konserwatorów dopiero po zakończeniu niezbędnych badań oraz śledztwa prokuratury.

□ Antykwariusz niemiecki otrzymał te książki w takim stanie, że powinien się domyślić, iż pochodzą z wątpliwego źródła. To dopiero on poddał te książki konserwacji korzystając z pomocy wybitnych fachowców. Dał im nowe oprawy, wylatał karty, z których wycięto zapiski.

□ Ze starodruków, odzyskanych przez Uniwersytet Jagielloński, usunięto znaki własnościowe. Jednak wszystkie książki, w tym najcenniejsze dzieło - „*Cosmographia*” *Ptolemeusza* wyceniana na 1,2 mln marek, są w dobrym stanie.

□ Książę *Karol*, następca brytyjskiego tronu otworzył w Krakowie wystawę brytyjskiego rysunku XX wieku z kolekcji British Council. Książę rozpoczął w środę dwudniową wizytę w Polsce.

□ Wystawa dwudziestowiecznych rysunków i akwrel z Kolekcji British Council „*Drawing Distinctions*”, którą otworzył brytyjski następca tronu, zawiera 40 prac 36 artystów. Na wystawie prezentowane są zarówno robocze szkice, jak i ukończone dzieła - studia postaci, martwa natura, topografia i krajobrazy. Prace te reprezentują główne trendy w sztuce brytyjskiej XX wieku: wertycyzm, konstruktywizm, abstrakcję, neoromantyzm i pop-art.

□ Maturalna afery. Choć czas matury już praktycznie minął, to abiturienti, którzy zdawali nową maturę - do dziś nie otrzymali jeszcze świadectw maturalnych.

□ Jak wynika z obowiązującego rozporządzenia - Państwowa Wytwórnia Papierów Wartościowych ma czas do końca czerwca, aby druki tych świadectw dostarczyć Okręgowym Komisjom Egzaminacyjnym.

□ Ministerstwo Edukacji Narodowej powinno było taką sytuację przewidzieć. Szkoły średnie wydały świadectwa ukończenia szkoły średniej, ale nie mają uprawnień, aby wydać świadectwa zdania nowej matury przygotowywanej przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. „*Szkoły średnie uzyskały jedynie informacje o zdanych nowych maturach i czekają, aż Okręgowe Komisje Egzaminacyjne prześlą świadectwa maturalne*”. Nie wiadomo tylko dlaczego trzeba na nie tyle czekać, skoro wiadomo było wcześniej ile młodzieży zdawać będzie nową maturę i można było przygotować odpowiednią liczbę druków.

□ Czy *Jerzy Engel* ma odejść? Zastanawiają się nad tym nie tylko kibice i dziennikarze, ale także piłkarzscy działacze. Wydział Szkolenia Polskiego Związku Piłki Nożnej oceni przygotowania do Mundialu i występ naszej reprezentacji. Trenerzy przedstawia swoje wnioski prezydium związku, które w piątek podejmie decyzję.

□ Informacyjna Agencja Radiowa dowiedziała się, że wiceprezes związku *Zbigniew Boniek* przygotował specjalny raport, który zostanie zaprezentowany prezesowi PZPN-u. Raport zawiera plusy i minusy dotyczące występu biało-czerwonych w Korei. Według *Bonka* plusów jest więcej. Z raportu wynika też, że trener *Jerzy Engel* powinien zostać na stanowisku, pomimo błędów, które popełnił.

□ Prezes PZPN-u *Michał Listkiewicz* nie myśli jeszcze o ewentualnym następcy trenera *Engela*. Prezes powiedział, że czeka na ocenę wydziału szkolenia. Przyznał jednak, że występ naszej reprezentacji był bardzo nieudany. Zajęliśmy ostatnie miejsce w grupie, podczas gdy zapowiadano przed mistrzostwami awans do dalszych rozgrywek - powiedział *Listkiewicz*.

□ Zdaniem byłego trenera naszej reprezentacji *Kazimierza Górskiego*, jakakolwiek będzie decyzja, będzie ona trudna. *Kazimierz Górski* przyznał, że zespół nie wypadł tak, jakbyśmy sobie życzyli. Jego zdaniem, *Jerzemu Engelowi* zabrakło intuicji i wyczucia, kto ma zagrać, a kto nie.

□ Wygrana Stanów Zjednoczonych z Meksykiem w 1/8 finału pokazuje, że mieliśmy szansę powalczyć na Mundialu, dodał *Kazimierz Górski* i podkreślił, że przecież biało-czerwoni pokonali drużynę USA 3:1.

LENGYEL-MAGYAR CSERKÉSZKAPCSOLATOK (POD ZNAKIEM LILIJKI)

AZ ELSŐ HIVATALOS KAPCSOLAT 1920-BAN JÖTT LÉTRE. EKKOR ALAKULT MEG A NEMZETKÖZI CSERKÉSZSZÖVETSÉG, AZ ALAPÍTÓK KÖZÖTT LENGYELORSZÁGGAL ÉS MAGYARORSZÁGGAL.

1924-ben Dánia rendezte a Jamboree-t, ahol - a közfigyelmet felkeltően - itt örülhettek egymásnak először a lengyel és a magyar cserkészek.

- 1933. Gödöllő. Nemcsak népes lengyel delegáció vett részt a Jamboree-n, hanem a két ország oktatásügyi minisztere ifjúsági együttműködési szerződést is aláírt Budapesten, amely a további közös tevékenységre adott messzemenő lehetőséget.

- 1935. Spała. Az ősi lengyel kisváros egy máig is emlékeztető nemzeti nagytábornak adott otthont. Ennek parancsnoka hm. *Daniel Gologórski* volt. A 600 (!) fős magyar cserkész-küldöttséget maga gróf *Téleki Pál* vezette. Egyik segítője *Dóró Gábor* cserkész-tiszt volt, aki hazatérve megalapította a Lengyel-magyar Cserkész-kört.

- 1939. áprilisában Budapesten, a budaörsi repülőtéren a Magyar Cserkészszövetség nagyszabású díszszemlét rendezett a szövetség fővédnöke, *Horthy Miklós* kormányzó előtt. Az ünnepség végén a ZHP jelenlévő küldöttsége egy fehér-piros színűre festett „CZUWAJ” névre keresztelt vitorlázó-repülőgépet ajándékozott a magyar cserkészrepülőknek.

- 1939. Gödöllő. Augusztusban itt, a cserkészvárosban rendezték meg a „Pax Ting”-et, a lánycserkészek világtalálkozóját, amelynek kedves vendégei közé tartoztak a lengyel lányok, a harcerkák is.

- A már említett ifjúságpolitikai megállapodás értelmében Kőbányán egy lengyel cserkészcsapat működhetett (a német megszállásig) lengyel egyenruhában, lengyel vezényleti nyelvvel a ZHP kötelékében.

- 1939-45. A Magyar Cserkészszövetség is kivette a részét a menekültek ellátásából. A háború után *Dóró Gábor* cserkész-tiszt magas lengyel kitüntetésben részesült.

- 1989-ben a politikai rendszerváltás

lehetővé tette Magyarországon a cserkészet újjászervezését. Az első hivatalos meghívás Varsóból, a ZHP-től érkezett. A kiutazó tiszti küldöttség parancsnoka *Kondor Endre*, tagjai *Michał S. Sulej* és *Matics Emil* voltak.

- 1991. A Magyarországi *Bem József* Lengyel Kulturális Egyesület keretében megalakult az 513. sz. „*Bem József tábornok cserkészcsapat*”. Alapító parancsnoka *Stanisław Gwizdalewicz* cserkész-tiszt volt, akinek a vezetésével részt vettek a Częstochowa melletti Paják táborban a ZHP nemzeti nagytáborán.

- 1992. A „*Bem csapat*” *Niesulicach*-ban együtt táborozott a *świdnicai* „*Mrówkojady csapat*”-tal, három önfelédet hetet töltve együtt.

- 1993. Tábor Tarnówban, névadónk szülővárosában.

- 1995. A csapat meghívást kap Zegrzebe, a 90. évi fennállását

ünneplő ZHP nemzeti nagytáborába. Itt újabb kapcsolatok, újabb barátságok alakultak ki, jöttek létre.

- 1996. Hatvan év múltán először közös lengyel-magyar tábor magyar földön. A „*Bem csapat*” Budapesten látta vendégül a tarnóvi „*Wędownicy*” és a *świdnicai* „*Mrówkojady*” csapatokat.

- Ugyanezen év őszén nagycserkészeink részt vettek a perközi PZHS-en.

- 1997. Megtisztelő meghívást kézbesít a posta. A csapat parancsnokát vendégül látta a ZHP elnöksége XXXI. kongresszusukon.

- 1998. A csapat a tarnóvi „*Wędownicy*” és a *sucha-beskidzki* „*Beskidzkie Sokoły*” csapatokkal részt vett az OLKÓ anyanyelvi táborán, Fonyódligeten.

- 1999. Újabb részvétel az anyanyelvi táborban. Partnercsapat a tarnóvi „*Wędownicy*”.

- Ez évben vett részt először a csapat a híres-nevezetes „*Grundwaldi találkozó*”-n, újabb barátságokat kötve.

- 2000. Újra Grundwald, ahol a csapatot felveszik a „*Grunwaldi Csapatok Munkaközössége*”-be (Wspólnota Drużyn Grunwaldzkich).

- Nagy esemény! - Gniezno! Öt fő képviselő a csapatot a ZHP elnökségének meghívására a lengyel államiság 1000. éves fennállására rendezett „*Jubileumi találkozó*”-n.

- 2001. Grunwaldi csapatként Grundwaldban, kedves jóbarátok között

- Augusztusban felejthetetlen tíz nap a ruda-śląski „*Walkiri*” csapattal a Börzsöny hegységben, Királyréten.

- A tábor után néhány nagycserkészünk a „*Carpatia2001*” nemzetközi nagytáborban teljesít szolgálatot.

- Az ősz Krakkóban találja a nagycserkészeinket, a fennállásának 90. évét ünneplő „*Krakkói cserkészszázalaj*” vendégeként.

- 2002. A csapat ez évi programja még alakulóban van. Egy biztos: úgy, mint eddig, ezután is kiemelt feladatának fogja tekinteni a két testvérnemzet kapcsolatának ápolását.

Végére - többek között - ezért is lengyel-magyar vegyes csapat.

Jest jeszcze miejsce w naszej drużynie!

Zapraszamy, czekamy na tych, którzy szukają dobrego towarzystwa, przyjaciół, chętnie jeżdżą na wycieczki i obozy, chcą być sprawni i zdrowi, z radością pielęgnują przyjaźń między naszymi narodami opartą na tysiącletniej historii.

Chętni proszeni są o zgłoszenie się pisemnie na adres Stowa-rzyszenia Bema (1054 Budapest, Nádor utca 34) lub telefonicznie w godzinach wieczornych u skautmistrza *Endre Kondora* (3142-113).

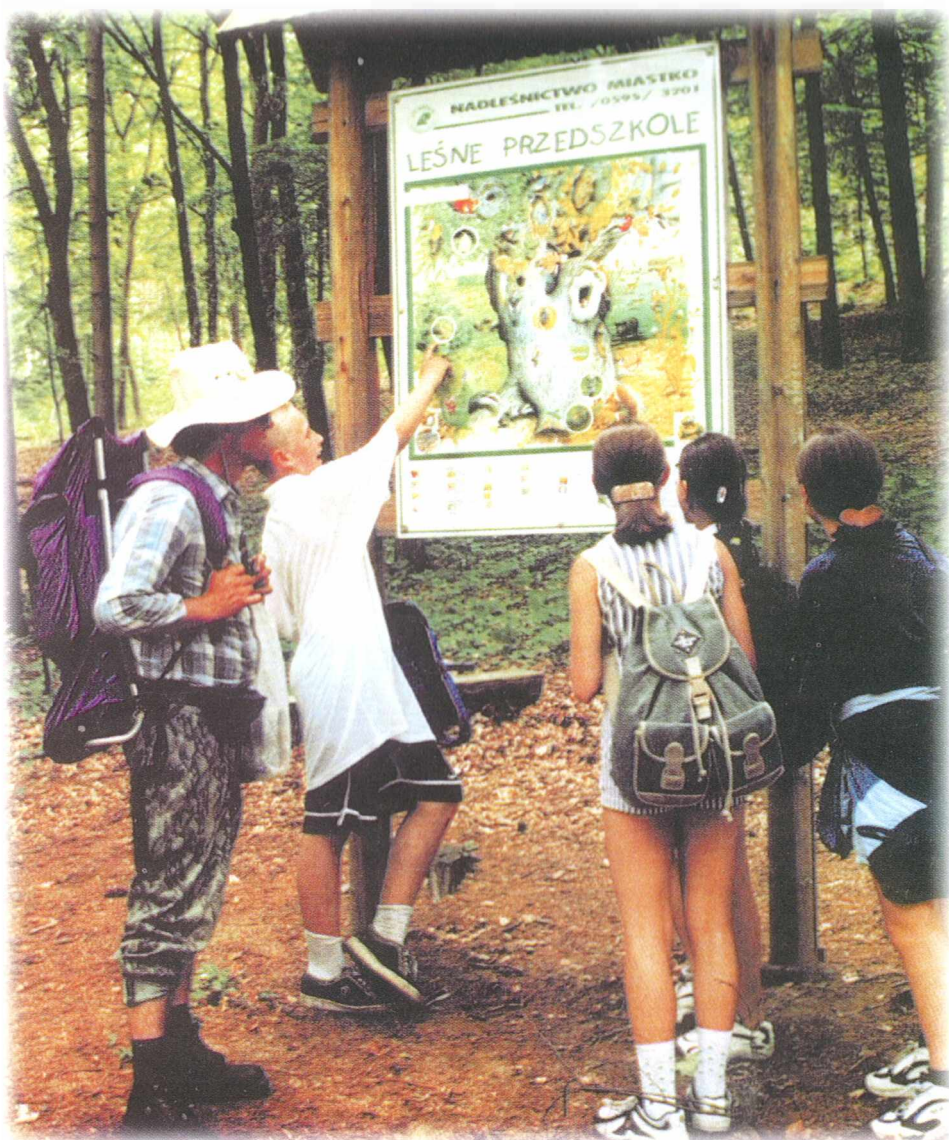
* * *

Van még hely a csapatunkban !

Hívjuk, várjuk azokat, akik jó társaságra, barátokra vágynak, szívesen kirándulnak, táboroznak, szeretnének ügyesek, egészségesek lenni, örömmel ápolnak nemzeteink ezeréves történelmi barátságát.

Jelentkezés: levélben a Bem Egyesület címén (1054 Budapest, Nádor utca 34), vagy (az esti órákban) a 3142-113 telefonon *Kondor Endre* cserkész-tiszténnél.

hm. Kondor Endre

WIERA BADALSKA Wakacyjny letni czas

Po co są wakacje?
A po to,
by słońeczko opiekowało was złoto,
aby wiatry żywiczne owiały,
aby wody błękitne skapały,
aby łąki pachniały skoszone,
by las śpiewał piosenki zielone,
by was ptaki budziły o świcie,
by łan zboża makami się kłaniał,
no, i po to,
byście, kiedy już wróćcie,
odpowiedzieć mogli na pytania.

A tych letnich pytań są tysiące:
- Czemu rankiem jest rosa na łące?
- Po co pszczoły siadają na kwiatach?
- Czemu sowa tylko nocą lata?
- Po co dzięciol w korę sosny puka?
- Gdzie skowronek ma gniazdeczka szukać?
- O czym trzeba zawsze w lecie pamiętać?
- A jaskółki

czemu nisko latają przed deszczem?
No, i wiele innych jeszcze.
A pytajcie wszystkich. O wszystko.
Przeglądajcie się obłokom, ptakom, listkom...
Zobaczycie,
że świat, gdy się go poznaje
jest ciekawy.
Ciekawszy od bajek.

